

FÜREDI HISTÓRIA

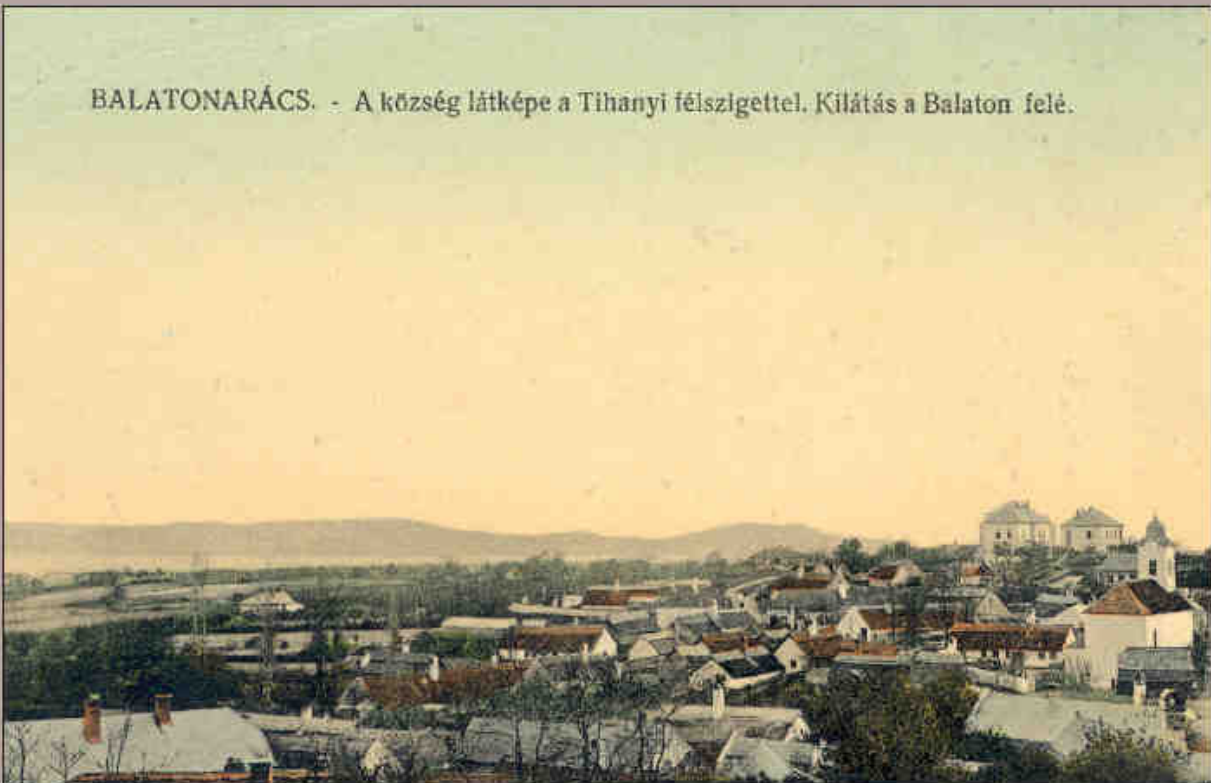
HELYTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT

IV. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

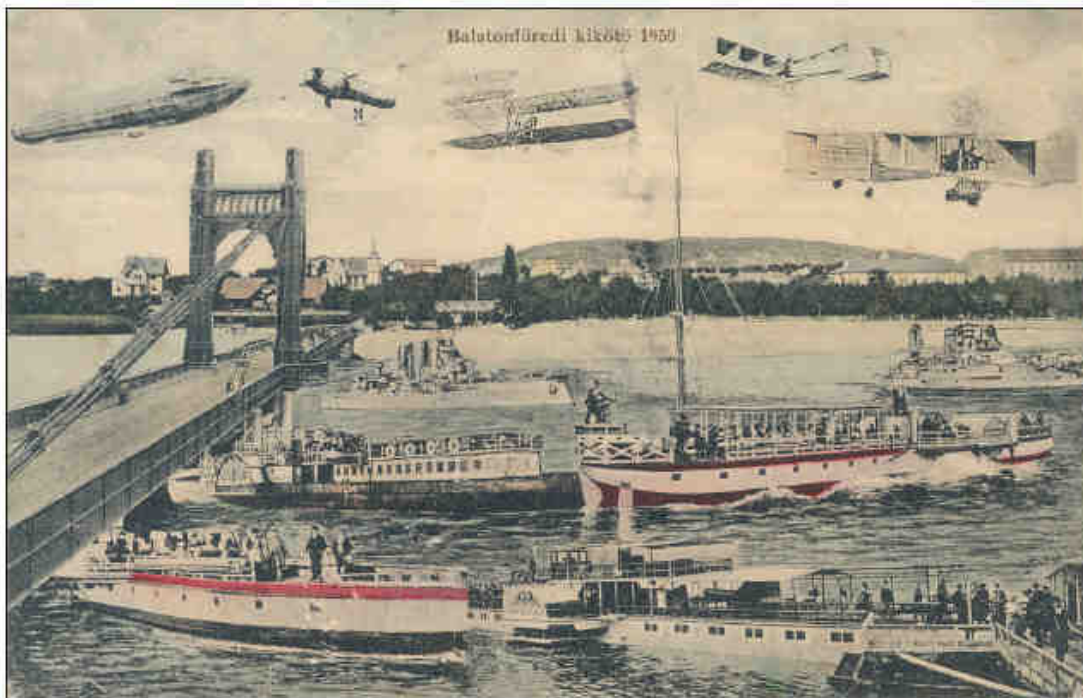
9.

2004.

BALATONARÁCS. - A község látképe a Tihanyi félszigettel. Kilátás a Balaton felé.

1915

(1911)

(1913)

A Városi Helytörténeti Gyűjtemény új szerzeményei

Felelős szerkesztő:

ELEK MIKLÓS

Szerkesztőbizottság:

BAÁN BEÁTA, DR. DIBUSZ LÁSZLÓ,
NÉMETH ÁKOSNÉ, DR. RÁCZ JÁNOS

Kiadja

a Balatonfüredi Városi Könyvtár és
Helytörténeti Gyűjtemény,
a Balatonfüredi Helytörténeti Egyesület

Felelős kiadók:

SÁRKÖZINÉ SÁROVITS HAJNALKA
igazgató
SZENFNERNÉ VARGA ANIKÓ
elnök

A folyóirat Balatonfüred Város
Önkormányzata, a Balatoni Szövetség,
a budapesti Csokonai Művelődési Központ,
a balatonfüredi Iglói és Gerbovits Nyomda Bt.
támogatásával jelent meg.

Szöveggondozás:

TÓTH-BENCZE TAMÁS

Számítógépes szerkesztés:

M. KUZMA ANGÉLA

Ára: 250,-Ft

A folyóiratot az egyesületi tagok
tagilletményként kapják.

A pecsétnyomat rekonstrukciója
PÁLFFY KÁROLY
grafikusművész munkája.

FÜREDI HISTÓRIA

helytörténeti folyóirat

Megjelenik áprilisban, júliusban, decemberben.

Szerkesztőség:

8230 Balatonfüred, Arany János u. 12.

Tel.: 87/340-744

Nyomás:

Csokonai Művelődési Központ
Budapest

ISSN 1587-9399

TARTALOM:

Ács Anna:

JÓKAY ETELKA EMLÉKEZETE . . . 2. oldal

RácZ János:

BLAHA LUJZA

BALATONFÜREDEN II 5. oldal

Németh Ákosné:

UJHELYI KÁROLY

A FÜREDI EZERMESTER 8. oldal

Nagy Ferenc:

BALATONFÜRED KÖZSÉG

ÁLLAMSEGÉLYE 14. oldal

Elek Miklós:

A BALATONI SZÖVETSÉG

TISZTSÉGVISELŐI 16. oldal

Bartha László:

SOMOGYI IMRE KÖZSÉGBÍRÓ

EMLÉKÉRE 20. oldal

ÚJ SZERZEMÉNYEK 22. oldal

ÚJ KÖNYVEK 23. oldal

ADOMÁNYOZÓK 24. oldal

Köszönjük a szerzőknek, alkotóknak, hogy
lemondtak tiszteletdíjukról, szerzői jogdíjukról.

Szerzőink:

dr. Ács Anna
muzeológus,
Veszprém

Nagy Ferenc
levéltáros,
Budapest

Bartha László
kereskedő,
Balatonfüred

Németh Ákosné
ny. könyvtáros,
Balatonfüred

Elek Miklós
könyvtáros,
Balatonfüred

dr. RácZ János
nyelvész,
Balatonfüred

ÁCS ANNA

JÓKAY ETELKA, A BALATONI NAGYASSZONY EMLÉKEZETE

Aki visszavásároltatta a balatonfüredi Jókai villát a Jókay család számára

Jókai Mór bátyjának, Károlynak kisebbik lányát, Etelkát joggal jellemezte balatoni nagyasszonyként az író, hírlapíró Tábori Kornél. Jókay Etelka gyermekkorától kötődött a fürdőhelyhez. A nyarakat rendszerint Jókai Mór balatonfüredi villájában töltötte nővérével, Jolánnal és az író unokájával, Rózával együtt Laborfalvy Róza s a korán özvegyé lett unokahúg, Petiné Váli Mari féltő felügyelete alatt. Jókai különösen kedvelte Etelkát, legszeretreméltóbb unokahúgának nevezte. Kapcsolatuk akkor sem szakadt meg, sőt tovább erősödött, amikor Etelka feleségül ment Ihász Lajos Veszprém megyei földbirtokoshoz. A fiatalember Pápán diákoskodott, a református kollégiumban végezte tanulmányait s Váli Ferencéknél, Jókai egykori komáromi tanáránál, a sógorává lett pápai professzornál lakott. Házasságkötésük után ifjú feleségét a Lovászpata melletti hathalmi birtokára vitte. A pár szívesen időzött az Ajka közelében fekvő lörintei birtokukon is. Ihászné Jókay Etelka falusi magányában francia és német nyelvű munkákat fordított nyelvünkre. Fordításai jórészt folyóiratokban jelentek meg. Egyik regényfordítását Jókai közölte lapjában, a Nemzetben 1883-ban majd öt év múlva két részletben ugyanitt hozta le a báró Vay Miklósról írt életrajzát. 1885-ben önálló kötetben adták ki "Emlékek báró Vay Miklósné szül. Adelheim Johanna báróné leveleiből" című művét. Jókay Etelkát nagyműveltségű asszonyként tartották nyilván kortársai. A Jókaival barátságot ápoló, füredi villájában gyakran vendégeskedő Sziklay János egyenesen így vélekedett róla: „*az irodalom terén nem méltatlan atyafia a nagy írónak*".

Jókay Etelka kisöccse nagybátyjukról kapta a keresztnévét. A fővárosban

megtelepedett ásvai Jókay Mór pénzügyminisztériumi osztálytanácsos, akinek legénykorában Jókai a legszebb rózsabimbót ajándékozta füredi kertjéből frakkja gomblyuk díszéül az Anna bálra igyekezve, korán elhunyt. Egyetlen gyermeket hagyott maga után, az 1892-ben született Miklóst. A kisfiút már két éves korában magához vette Jókay Etelka. Férjével együtt szeretetben és nagy gonddal nevelték. A családi hagyomány szerint Pápán, a református kollégiumban taníttatták, aztán Budapesten szerzett jogi végzettséget. Doktori vizsgája után a debreceni gazdasági akadémia hallgatója lett majd a hallei gazdasági akadémián gyarapította szakismereteit. Nevelőapja halála után felvette az Ihász családnevet is. Jókay-Ihász Miklós Devecserben vállalt szolgabírói állást, majd később hathalmi és lörintei birtokaikra vonult vissza gazdálkodni.

A Jókay család nem akart belenyugodni abba, hogy Jókai Mór balatonfüredi villája idegen kézre került. Jókay Etelka kezdeményezésére örökbe fogadott fia, Jókay-Ihász Miklós 1908. szeptemberében visszavásárolta a nyaralót Michelin János olasz származású veszprémi gabonakereskedőtől, 46 ezer koronát fizetett a koraeklektikus stílusban

épült nyaralóért, melyhez sok kedves emlék fűzte nevelőanyját és rokonait. A vételárban szerepelt néhány eredeti, Jókaiék által Balatonfüreden használt bútor ára is. Amikor Micheline 1889. február 9-én megvette a villát Jókaitól csekély összegért, mindössze 13 ezer forintért - talán Jókai adósságai fejében - a magyarrá lett talján a Jókai villa berendezési tárgyainak is birtokosává vált. A hitelesen Jókai tárgyakkól 19 év múltán kevés őrződött meg. Ezeket Jókay Etelkák kis zománc táblákkal jelölték meg. Napjainkra csupán három maradt fenn ezek közül: két támlásszék és egy dúsan faragott karosszék, amely a kőszívű ember, Baradlay elnöki székre emlékeztetheti a Jókai Emlékmúzeum mai látogatóit.

A villát ismét birtokba vette a kiterjedt Jókay nemzetség. Amíg Jókay Etelka élt, minden nyarat Füreden töltött rokonai körében.

Szinte az egész rokonság ott nyaralt, mint Jókai Mór életében egészen 1886-ig. A folyton népes vendégsereg miatt nagy háztartást vittek. Szinte hetente érkezett Füredre egy élelmiszerral megrakott kocsi a lőrintei birtokról. A gyorsan romlandó élelmiszert a villa pincéjében egy nagy jégtömbökkel hűtött szekrényben tárolták.

Jókay Etelka Füreden nagybátyja hajdani dolgozószobájában lakott. Szeretettel ápolta az egykor oly szép kertet, Jókai rózsáit. Délutánonként kis kosarába rózsát szedett és rokongyerekek kíséretében kísértelt a Kerek templom szomszédságában levő obeliszkhöz. Az író születésének centenáriuma, 1925-ben állított emlékoszlopot Sinkó András Jókairól mintázott bronzplakettje díszítette. A Jókai-kertből származó rózsákat a talapzatnál helyezték el. A kertet a rokonok is gondozták; kavicsozott utak kanyarogtak virágzó díszbokrokkal, a kert fele rózsákkal volt tele, a villa déli, napos oldalánál sárgabarackfák és fügebokrok ontották termésüket.

A Jókai centenárium évében Tábori Kornél felkereste Balatonfüreden Jókai Etelkát, hogy adatokat gyűjtsön tőle Jókairól írandó könyvéhez. Tábori a Pesti Hírlap karácsonyi albuma számára dolgozta fel az író titkos noteszeinek anyagát. A füredi vonatkozású „homályos jegyzetekről” és a tisztázatlan személyi vonatkozásokról kért felvilágosítást Jókay Etelkától. Az idős hölgy szívesen segített, ám nevének elhallgatását kérte Táboritól. Csak egyetlen cikknél tett kivételt a hitelesség kedvéért. Jókay Etelka végigvezette vendégét az író egykori füredi villájában, beszélt neki a tárgyokról, Jókai füredi életmódjáról, kapcsolatairól. Ekkor már csak keve-

sen ismerték az író füredi tartózkodásának részleteit. Jókay Etelka így idézte fel a letűnt időt: *„Ami személyes emlékeimet illeti, ebben a házban a legszébb az a korszak volt, amikor Móricz bátyám Az arany embert írta. Ha az iskolai feladatokat jól elvégeztük, akkor nekem és Rózának egyes részleteket olvasott fel a felejthetetlen hangján. Soha ennél élvezetesebbet nem éltem meg. Az egész regényt itt írta a közben néha sétált ki messzebbre, arra a Szerezház felé, amelybe Levitinczi Tímár Mihályt odaálmodta. A Damokosok és a Három Márványfej is itt íródott. Talán sehol olyan sokat nem írt meg egy nap alatt, mint Füreden. Másutt is igen korán kelt, de itt különösen friss volt. Reggeli öt órakor ült az íróasztal mellé és tízig, sőt nem ritkán tizenegyig egyfolytában dolgozott. Másik nagy passziója a csillagvizsgálás volt... Emlékszem, az óriási teleszkópja itt állt a verandán és mutatta nekünk is a Saturnust a gyűrűvel, Jupitert a holdjaival, de milyen szépen tudott róluk beszélni.”*

Jókai a teljes magányát Füreden a nyaralója mögötti kisházban találta meg. A felső telekrészen levő kis Jókai villa eredetileg vincellér illetve házmesterlakásnak épült. Jókai akkor vonult vissza ide előszeretettel, amikor feleségét bőbeszédű színésznők látogatták meg. Laborfalvy Róza, a magyar színművészet ünnepe csillaga ugyan már 1859-ben megvált a színpadtól, de jólelkűen támogatta régi kollégáit, barátnőit. Róza asszony türelmesen hallgatta a sütemény-kávé ellenében összehordott pletykáikat, viszont férjét azok egyáltalán nem érdekelték. A kisház műteremszerű szobájába menekült, ahol elefántcsontból szobrokat, habtestű Vénuszokat és groteszk figurákat faragott. Mellette kezdett el rajzolgatni unokája, Róza, még mielőtt Székely Bertalan tanítványa lett. Jókay Róza Münchenben a festészeti akadémián tanult. A nyári szünetekben Füreden a kisházban festegetett. A hagyomány szerint itt készített portrét nagyapjáról, amit maga Jókai „igazított ki”. Jókay Róza festménye fennmaradt, ma a Jókai Emlékmúzeum egyik különleges relikviájaként a dolgozószobában, Jókai íróasztala közelében kapott helyet.

Jókay Etelka 1925-ben kísértelt a kertbe Tábori Kornéllal. *„Megmutatta a fákat, amelyek alatt Jókai ült és a sok virágot, közte a nevezetes tulipánokat. Csobánc várából hozta ide ezeket a virágokat. Még a törökök hagyták ott és Móricz bácsi ültette ide át. Van még egy kiszáradt rózsatő is, amit ő ültetett. Nem hagytam kivenni. Mikor először mentem az Anna-bálba, nekem adta az első Malmaison-*

rózsát. Körül mindezt a szép fát ő ültette. Pedig milyen nehéz volt, hogy az egész háztáját ilyenné tegye. A talaj rossz volt, de akár a Svábhegyen, itt is abban telt a kedve, hogy épp a hálátlan földből hozzon ki minél szebbet."

A Jókay nemzetség, így Jókay Etelkéék füredi rokonlátogatása Laborfalvy Róza halálával szakadt meg. Ihászék Jókai második házasságkötése után sem szakították meg a kapcsolatot az íróval. Balatonfüreden is találkoztak vele. Jókai megrendülten hálás volt a látogatásért és „kiöntötte a lelkét” unokahúgának. Jókai aztán második feleségével, Nagy Bellával eljárt Hathalomra is Ihászékhoz.

Ihász Lajosné Jókay Etelka 87 esztendőskorában, 1939-ben hunyt el. *„Amilyen művelt, igazi nagyasszony volt, éppolyan szerény és mindenben tartózkodó”* - emlékezett vissza rá nekrológjában Tábori Kornél.

A lőrintei Ihász-birtokot a dunántúli evangélikus egyház gyámalapjára hagyta, a hathalmi birtok unokaöccse és fogadott fia, Dr. Jókay-Ihász Miklós felsőházi tag tulajdonába került. A balatonfüredi Jókai villát is ő örökölte s Jókay Etelka halála után két évvel már bérbeadta. A nagy alapterületű, központi fekvésű épületben a bérlők panziót rendeztek be. Hogy növeljék a kiadható szobák számát, a tágas helyiségeket közfalakkal kettéválasztották. A II. világháború ugyan nem tett kárt a villában, ellenben leromlott az állaga. Tulajdonosa, Jókay-Ihász Miklós halála után 1948-ban annak négy leszármazottjára szállt a jeles nyaraló özvegyi joggal terhelt. Az örökösök közben Amerikába disszidáltak s az özvegyet kötelezték adófizetésre. Az egyik örökös, Jókay Lajos visszaemlékezése szerint ebből „humoros jelenetek” következtek. Édesanyjuk ugyanis szegénységi bizonyítványt kapott. Az adóhatóság ékszerai eladására akarta rábírní, hogy teljesítse kötelezettségét. Mivel az özvegy már korábban megválni kényszerült ékszereitől, a villa jövedelméből akarták kifizettetni az adót. Azonban a villa lakói semmiféle bért nem fizettek az akkori társadalomban betöltött státuszuk révén, így a hatóság a villa eladására kényszerítette az idős hölgyet. Ám az nem vált meg attól, arra hivatkozva, hogy az örökösök amerikai állampolgárok. Végül államosították Jókai egykori villáját, amely 1950-ben, renoválás után a Veszprém Megyei Tejipari Egyesülés használatába került, a központ irodának rendezte be az egész épületet. A felújítás során lebontották a még Michelin János által a villa északi verandája fölé épített „műtermet”, amely az egész tetőszerkezetet elron-

Patay panzió (1940)

totta. Jókay-Ihászéknak mindig gondot okozott a megbontott, a villa egységét, esztétikai arculatát is elcsúfító tető.

Jókai Mór halálának 50. évfordulójára a Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya Keresztury Dezső és Zákonyi Ferenc kezdeményezésére és szívszervező munkájával közel eredeti állapotába állította vissza az épületet és 1954-ben megnyitották az ország egyetlen Jókai Emlékmúzeumát. Az emlékhely az elmúlt fél évszázad során valóságos nemzeti zarándokhellyé lett. Az épületfenntartási gondok viszont közel évszázad távlatából is tovább kísértének...

Felhasznált irodalom:

- Jókay Lajos levele 1987. július 6.
 Lipták Gábor: Jókai Balatonfüreden. Budapest, 1960.
 Roboz István: Jókai villája Balaton-Füreden. Budapesti Hírlap 1885. 197. szám.
 Tábori Kornél: Jókai regénye. Budapest, 1925.
 Tábori Kornél: Egy balatoni nagyasszony. Jókai Etelka. Balaton 1939. 8. szám 59-60. p.
 Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái 5. köt. Budapest, 1897. 534. p.
 Veszprémmegyei fejek. Szerk.: Hahn Ferenc és Zsadányi Oszkár. Veszprém, 1929.
 Zákonyi Ferenc: Balatonfüred. Veszprém, 1988.

RÁCZ JÁNOS

BLAHA LUJZA BALATONFÜREDEN

II. rész

NAVIGARE NECESSE EST!

Előző számunkban Blaha Lujza, a hírneves színésznő balatonfüredi nyaraira emlékeztünk. Nem említettük a Balatonnál töltött éveinek egyik igen érdekes mozzanatát, a vitorlássport berkeiben tett próbálkozását. A tó első vitorlásflottája a Festetics családnak köszönhető, amely a fenékpusztai rév mellett hajóácstelepet létesített. A tó két vége közötti áruszállítás lényegesen egyszerűbb volt a vízen, mint a szárazföldi utakon. A hajók Keneséig általában faárut, visszafelé sót szállítottak. Minden idők legnagyobb balatoni vitorlását, a Phoenix-et gróf Festetics György építtette 1797-ben. A Magyar Mercurius ad először híradást a Balaton akkori büszkeségéről, amelynek sok csodálója és híres látogatója volt. A Balaton kihasználatlansága, a partok kihaltsága mellett az egyetlen kedveltebb nyaralóhely Balatonfüred lett. Széchenyi István - Himfy nevű, a Fertő tóról hozott - vitorlásával ugyan bejárta a Balatont, de követője nem akadt. Kossuth és Széchenyi emelt szót a balatoni hajózás érdekében, a Kisfalu győzhajó vízrebocsátásával és kikötők építésével 1847-től rendszeres hajójárat létesült számos kikötőbe. A vitorlássportban fellendülést annak az eseménynek az 1866-ban elterjedt híre hozott, hogy Erzsébet királyné ellátogat Balatonfüredre. A magyar főurak a kedvelt királyné szórakoztatására vitorlásokat hozattak a tóra. 1867 tavaszán megalakult „Erzsébet királyné különös pártfogása” alatt a Balaton-Füredi Yacht Egylet. A ránk maradt névsor szerint tagjainak csaknem a fele az arisztokrácia soraiból került ki. Már a XIX. század balatoni vitorlázásának is elsősorban Füred volt a központja, Richard Young hajóépítő műhelyében 1880-tól

kezdték meg a túra- és a verseny vitorlášhajók építését. 1882-ben rendezte meg a Győri Csónakázó Egylet sportszakosztálya az első igazi vitorlášversenyt, melyet azután egyre több követ. A Veszprém című lap 1884. szeptember 7-i száma „Regatta a Balatonon” címmel tudósít a nagy versenyről: „*Tavasszal alakult meg Stefánia koronahercegné védnöksége alatt a Vitorlázó Egyesület, ennek versenyeit tartották négy napon át, az utolsó napon Stefánia díjáért.*” Ez az egyesület lett a kikötővel, díszes klubházzal rendelkező Stefánia Yacht Egylet 1885-ben. Az egylet névadója és védnöke 1892-ben és 1896-ban látogatott el Füredre, ahol a gavallér magyar főurak jóvoltából fejedelmi elhelyezésben, pompában és szórakozásban volt része. A vízen is rendeztek nagy mulatságot, három hajót összekötve, a nagy bálteremben nagy tánc volt, utána vacsora, majd a klubházban reggelig tánc. Az udvarmester nagy megrökönyödésére, Őfensége ugyancsak kivette részét a táncból, és járta a csárdásnak nevezett „barbár ugrándozást”. Ezidőtájt töltötte nyarait Blaha Lujza is Füreden, élvezte a fürdőváros kellemes életét, és ismerkedett meg a vitorlázás szépségeivel, és sajnos árnyoldalaival is.

Krúdy Gyula írta Blaháné meséi című elbeszélésében (in: Magyarország, 1927. szept. 11), hogy „*Miután egykor e sorok írója is gyakran üldögélt Blaháné füredi vizitszobájában, sok mindenről tájékozódást nyert a füredi eseményekről, amelyeket sohasem tudhatott volna meg, ha mint egyszerű fürdővendég sétáltatja esernyőjét a platánok alatt ... Mesélt a régi Füredről, amikor még kocsikon volt szokás ide megérkezni - az egyik út a Bakonyon vezetett át, és az idősebb gavallérok felporozták a pisztolyaikat, mint a betyárok idejében. Hogy tudta ő ezt a Füredet, amelyen valóban olyan komolyan vették az Anna-bálokat, mint országos eseményeket, amelyek jelentős nyomokat hagytak a férfi és női nemzedékek életében? Hogy tudta Mitskei, Matskási, Mislei, Purgly, Bizay, Esterházy és mások történetét, akik csak egy elröppent női mosolyt is fakasztottak valaha furcsa, tizenkilencedik századbeli kalandorságukkal, groteszkségükkel! (Igaz, hogy minden magyar külön megfordult valaha Füreden, és hagyott maga után valami emléket, ha mást nem, egy anekdotát.) Egy olyan magyar úri társadalomnak a vizitkártyái hullajdoztak ki*

Blaháné kézimunkakosarából, amely magyar társadalomra ma már alig emlékszik valaki. Hiszen igaz, hogy ezek a kedves gavallérok, akik az ország különböző részeiből nyaranta mindig előjöttek, és néha a helybeli cigánybandákat is elhozták magukkal (mintha Füreden nem lett volna cigány), csak ezért igyekeztek ide a Nyírségből, a Bácskából, a hevesi meg a felvidéki birtokaikról, hogy Blahánénak hódolataikat bemutassák, de hát Blaháné mégsem állhatta az éjről éjre megisméltető szerenádokat, amikor az ország legkülönbözőbb cigánybandái méregették össze tudományukat a kúria ablaka alatt." Krúdy tehát személyes élményeket is gyűjtött az egykori füredi eseményekről, járt a fürdőtelepi templommal szemközti fehér falú, régebbi nemesi kúriára is emlékeztető földszintes házban, Blaháné portáján, az épület bal szárnyában lévő vizitszobában, melyet családi fotográfiák, kézimunkák, háziszövésű szőnyegek, tarka gyékények ékesítettek. Még egy zöld cserépkályha is volt a sarokban. Itt hallgatta a hárászkendőbe burkolózó, magas hátú karosszékben megtelepedett Blaha Lujza elbeszéléseit Szindbád, a hajós. Azonban a művésznő vízi kalandjairól mégis csupán szűkszavúan emlékezik meg: *„Blaháné meséi ott a füredi kúriában alig mentek messzebb a Balaton partjánál, mert a nagy vizet nem szerette a nemzet csalogánya azóta, amióta a Balaton oly gorombán megtáncoltatta a jachtját, hogy a művésznőnek ijedségében segítség után kellett kiáltoznia. (Szerencsére kéznél volt későbbi férje, Splényi báró, aki habozás nélkül a bajba jutott csalogány segítségére sietett. Nem is ment a Balatonra többé Blaháné."* Ennél a pár mondatnál lényegesen többet tudhatunk meg a híres színésznő naplója Balatonfürednek szentelt fejezetéből (in: Blaha Lujza naplója. Bp., 1987). Nagy szerelmese volt a Balatonnak, sokat sétált a partján, rendszeresen fürdött a tó vizében. Az egyik első vendége volt tavasszal Fürednek, és az utolsók között utazott el a szezon végén. Naplójában olvashatjuk: *„Azt tapasztaltam, hogy nekem nagyon jót tesz a vízi levegő, néhányszor bérelt jachton kimentem vitorlázni, később Hertelendy Ferenc szívességéből használtuk az ő „Olyan nincs” nevű hajóját, s mikor Hertelendy azt látta, mily nagy kedvtelésekre van a jachtozás, felajánlotta azt nekem. Én meg a vízi levegő kitűnő hatását érezve, az „Olyan nincs”-et megvettem."* Együtt a hajó két füredi matrózával. Blaha Lujza felújította és a számára szükséges tárgyakkal felszerelte jachtját. Ugyan nagyobb szélben lehetőleg nem vitorlázott vele (ha mégis úgy alakult, hogy zordabb viszonyok közé keveredtek, levonult a fedélzetről a kajütbe), szinte minden idejét a hajón töltötte. Kellemes szellőben szép túrákat tettek Almádba, Tihanyba, néha át Siófokra vacsorázni.

Szélcsendben is kivitette magát a horgonyon álló vitorlásra, elüldögélt az árnyéktartó ponyva alatt. Behűtött italokban és élelmiszerekben sem szenvedett hiányt. Mint írja, *„Vendégeimet hajómon fogadtam. Ott zsúrozunk, ha mindjárt délelőtt tíz óra volt is. De hát a balvégzet úgy hozta magával, hogy ezt az üdítő időtöltést sem élvezhettem sokáig."*

A balul sikerült túrára céloz, melyet Krúdy is említ. Annak idején a hírlapok kimerítően foglalkoztak az esettel, számos - részben egymásnak ellentmondó - tudósítás látott napvilágot róla. (Az újságírás azóta is ilyesféle műfaj sajnos!) Ezért inkább támaszkodjunk továbbra is Blaha Lujza naplójára! Annál is inkább, mert ő volt ott, továbbá mert kimerítően és szemléletesen adja elő a történeteket. 1894 augusztusában határozta el néhányan Füreden, hogy több hajóval és családostól háromnapos túrát tesznek a Nagy-Balatonon, Révfülöp, Badacsony és Fonyód érintésével egészen Keszthelyig. Ellátták a hajókat a szükséges élelmiszerekkel és egyéb túrafelszereléssel, és augusztus 17-én útra keltek. (Már az időpont megválasztása sem volt szerencsés, hiszen a Balatont jól ismerők tudják, hogy e hónapban husadika táján szinte mindig elromlik az idő, erős lehűléssel, nagy széllel eső szokott jönni!) Az első napon Badacsonyig értek, ahol partra szálltak és hangulatos vacsora után a Hableány Szállóban éjszákáztak. A művésznővel azonban, amint behunyta a szemét, az egész napos vitorlázás nyomán himbálózott az ágy, nem tudott elaludni, s már hajnalban visszasi-etett a hajójára. El is ment a kedve az út folytatásától, Keszthelyről lemondva felszedték a horgonyokat, és vitorlát bontva Füred felé indultak. Az egyre gyengülő reggeli széllel ugyan egészen Tihanyig eljutottak, ott azonban a beálló teljes szélcsendben a hajó megállt. A csendes vízen ebédeltek, amikor a révészek figyelmeztető kiáltását hallották, és Füred felől, a tihanyi hegyek felett sötét porfelhő emelkedett. A matrózok azonnal elkezdtek bevonni a vitorlákat, de csak hárommal végeztek, kettő még fent maradt, amikor a vihar megérkezett. Elsötétedett a láthatár, megeredt a zápor, cikáztak a villámok és dörgött az ég. Még a tapasztalt régi vitorlázóknak is elszorul a torkuk, amikor a hirtelen érkező balatoni vihar lecsap, Blaha Lujza gyermekeivel, nővérével ugyancsak megijedhetett az elemek tombolásától! Naplójában három-négy méteres hullámokról ír, ez természetesen - különösen az északi szélről védett és elég keskeny, Tihany alatti víz - jókora túlzás, a Balatonon a másfél méteres hullám már ritka. Hajójuk kormányosa szembe akart indulni a viharral Füred felé, a művésznő férje azonban jobbnak látta, ha a sekély vizű somogyi partok mentén a siófoki móló felé igyekeznek. Felesége és lánya le-

ment a védett kajütbe (ahol azonban igen hamar tengeribeteg lesz az ember), a többiek ahogy tudtak, segítségükre voltak a matrózoknak. Blaha Lujza utóbb azt írja, „*hogy mily nagy veszélyben forogtunk, azt bizonyítja, hogy a füredi Jacht Klub verandájáról távcsővel figyelemmel kísérték hajónkat. Inkey István vice-commodore és Elek Gusztáv, mivel csak a jacht első részét látták, azt hitték, hogy már hajótörést szenvedtünk, és a nagy Eleonóra jachtot nyolc matrózzal segítségünkre és felkeresésünkre küldötték. Másfél órai hullámtánc után, mely alatt az eső, villámlás és dörgés nem szünetelt, a siófoki móló irányába értünk. Mondhatom, ez a másfél óra rettenetes volt, melyhez hasonlót még sohasem éltem át. Megsemmisülve adtam meg magamat sorsomnak, kiszolgáltva egy tomboló elem szeszélyének, mindnyájunkat a jó Isten kegyébe ajánlva. A csendet csak Sárika velőtrázó sikoltása zavarta meg, mikor az „Olyan nincs”-et egy-egy nagy hullám oldalt fektette. Az én eszemben csak szegény gyermekeim jártak, arra gondolva: hogy éltek tavaszának elején ily nyomorult módon fognak elpusztulni.*”

Azonban nagyobb baj nem történt, a hajó dőlését, „oldalra fektetését” túl komolyan vette Blaha Lujza, ez tökesúlyos hajók esetében nem jelent komoly veszélyt. Szerencsésen eljutottak Siófokig, a mólónál viszont - rossz manőver folytán - a kőpartba ütköztek. Emiatt először férje és az egyik matróz a vízbe ugrottak, hogy a hajó orrát jó irányba fordítsák, mire Blaha Lujza, érezve a zökkenést, hallva a ropogást és látva az elérhető közeli szárazföldet, önkéntelenül utánuk ugrott. A többiek pedig azonnal követték rossz példáját. Bizony ez a vízbe ugrás a kőmólónál rosszul végződhetett volna!! A parton bámuló közönség vette őket körül, de átázva a fürdőtelep szállodájába siettek. Hajójuk pedig baj nélkül bejutott a kikötőbe és horgonyt vetett. Két főorvos is érkezett, tanácsukra meleg teával, ágyba bújva „frottírozatták magukat”. Két órával később, derékig vízben állva a másik hajóban megérkeztek útitársaik, akik először szembe a viharral vették az irányt, ám Tihany alatt már horgonyozni akartak. A horgonylánc azonban elszakadt, így tovább folytatták útjukat Füred felé, de ott nem tudtak kikötni. Kénytelenek voltak a hegyek alatt tovább vitorlázni Alsóörsig, ahol szembe érve Siófokkal, hátszéllel befutottak oda. A vihar egész éjjel tombolt, csak reggel csendesedett a szél, de a Balaton továbbra is erősen háborgott. Az egész társaság a gőzhajóval ment vissza Füredre, Blaha Lujzáék hajóját a „Baross” hátuljához kötve uszályként vontatták haza. Megérkezve a túlsó partra, az egész fürdőközönség a parton éljenzett.

A „nemzet csalogányában” mély nyomokat hagyott a kaland, lelkileg nagyon megviselte, később is borzad-

va gondolt vissza rá. Számára ezzel sajnos be is fejeződött a vitorlássport, a hajós élet, a balatoni túrázás: „*Nem volt többé hatalom, amely engemet a jachtra vitt volna; sőt, azóta, valahányszor a Baross-on kell megtenni az utat Siófok és Füred között, az előző naptól, amíg partra szállok, folyton izgatott vagyok. Mindent megpróbáltak, hogy legyőzzék izgatottságomat; de nem sikerült.*” Egyszer, jóval később, családjá nőtagjaival a gőzhajóval átmentek Siófokra, hogy az estét ott töltsék. Férje és fia a vitorláhajóval mentek. Úgy tervezték, hogy az éjszakát nem szállodában, hanem a biztonságos kikötőben horgonyzó jachton töltik. Vacsora után el is helyezkedtek kényelmesen, de a művésznőnek nem sikerült aludni, olyan izgatottság vett erőt rajta, hogy - a nyáron egyébként korán kelő - nap felkeltét sem tudta megvárni, kivitette magát a partra és ott várta be a hajnalhasadást. El is adták azután szegény Blaha Lujza legnagyobb sajnálatára a korábban annyira megszeretett, és kitűnően megépített hajót (mely új tulajdonosával - Lili néven - még évekig szántotta a habokat, míg végül szétbontották és alkatrészeit eladták). A napló egy másik helyén szellemesen jegyzi meg a művésznő, hogy „*Már csak alig énekelheti valaki több joggal a „Hullámzó Balaton”-t, mint én.*”

De nem múlt el rajongása Füred és a Balaton iránt! Amikor naplójában régi jó barátjáról, Mangold Henrik főorvosról emlékezik meg, jellemző történetet mesél el: „*Kedves meglepetésben részesített Flóra leánya, midőn egy alkalommal feljöttek téli tartózkodásra Budapestre; hozott nekem sással bekötött két palack balatoni vizet. Nagyon megörültem figyelmének, e két palackot elhelyeztem pianinómra, s mindig jólesett, ha szemeimet e néhány csöpp balatoni vízen pihentethetem.*” Továbbra is lejárt, és itt töltötte szinte minden szabad idejét. Mint fogalmazott, „*úgyszólván az elsők vagyunk az érkezésben, és az utolsók, amikor őszidőn távozásra kerül a sor.*” Más vizekre evezett azonban a szórakozás, pihenés terén. Naplójának Füredre vonatkozó fejezetét is egy jó tanáccsal zárja a lányos mamák számára: „*Hozzák férjhez adandó lányait Füredre, ott biztosan mihamarabb férjhez mennek. Mert annyi szép leányt férjhez menni, mint Füreden, még egy budapesti évad alatt sem tapasztaltam. Itt nem kell annyit bálozni, itt nem kell annyit öltözködni, mégis minduntalan kipattan egy újabb eljegyzés titka, és mi mindnyájan úgy örülünk minden hímen-hírnek, mintha a mi lányunkat vinnék fejkötő alá. Ez a családias együttérzés, ez a patriarkális állapot egyik legkedvesebb vonása Fürednek, amelyhez én bizony hű maradok mindenkorra. Csak azt ne kívánja tőlem senki, hogy még egyszer fölmerészkedjem a hullámzó Balaton tetejére...*”

NÉMETH ÁKOSNÉ

EMLÉKEZZÜNK RÉGIEKRŐL...

UJHELYI KÁROLY, A FÜREDI EZERMESTER

(Balatonfüred, 1859. augusztus 31. - Balatonfüred, 1920. június 3.)

A 145 éve született és 84 éve halott Ujhelyi Károly nem volt híres, csak egy szegény sorsú, rendkívüli műszaki tehetséggel bíró egyszerű füredi ember. Zákonyi Ferenc 1988-ban megjelent Balatonfüred monográfiájában Ujhelyi Gáborként (1853-1922) szerepel, mint az Ujhelyi utca névadója. Ma már tudjuk, hogy keresztnéve, születési és halálzási éve tévesen került közlésre, valószínűleg az utcát sem róla nevezték el. A Gábor keresztnév feltehetően elírás, az évszámokat és az ezermester alakját a könyv dr. Szilágyi Lajos orvos, egykori füredi lakos Zákonyi Ferencnek küldött írásos visszaemlékezése alapján mutatta be. Ő levelében szeretettel és tisztelettel emlékezett személyes ismerősére, a megbecsült ezermesterre, s mellékelte az általa Ujhelyi Károlyról készített két fotót is. (A dokumentumok a Városi Helytörténeti Gyűjteményben őrzött Zákonyi hagyatékban találhatóak.)

A könyvből tudjuk, hogy Ujhelyi Károly lábai kisgyerek korában megbénultak, két mankóval járt, ezért ülő foglalkozást kellett folytatnia. Éles eszű, jó megfigyelő volt, minden gép működését magától megtanulta. A környékről is hozzá vitték javítani a varrógépeket. A vízimalmok köveink megvágásához szükséges kalapácsok élet kialakította és keményre edzette. A gyári cimballmokban is jobb hangszert készített.

A füredi temetőben ma is láthatók azok a gránit sírkövek, amelyek feliratát saját készítésű vésőivel ő faragta. (Ezeket a kő alsó sarkán olvasható apró UK betűkről ismerhetjük fel.) Könyvekből megtanulta a fényképezést, így lett a falu fényképésze. Szilágyi Lajos, akit az 1900-as évek elején ő tanított meg fényképezni, levelében még leírta, hogy tűzkovács munkákat is végzett, saját edzésű acélból készített oltókései híresei voltak. Megrendelőire

bízta mennyit fizessenek munkájáért, így azon felül is ellátták tésztával, gyümölcscsel, borral, télen disznótoros juttatásokkal.

Füreden a XX. század elején hat vízimalom volt. Közülük kettőben erőpótlásként az akkor még ritkaságszámba menő benzinmotor is működött. Bár

nem tanulta a gépészetet, magától rájött a motorok hibáira, és javítani tudta azokat.

A hasonló korú gazdák szerették vidám természetét, ezért mindig elhívták az éjszakába nyúló pinceszerekre. Hazafelé a bor miatt már bizonytalan lett a mankókkal járás, ezért Horváth Zsiga a falu legerősebb gazdája felültette a nyakába, ahol a többiek derűségére dalolni kezdte: Ha felülök a csacsira nagy garral, nyaka közé húzok a furkósbottal...

Villámhárítókat is készített, pontos útmutatása szerint aztán az ácsok szerelték fel a tetőre. Halálakor dr. Segesdy Ferenc táblabíró házába (ma Siske utca 4.) csapott bele egy villám. A villámhárító meg-

védte a leégéstől, Ujhelyi Károly pedig ezzel egyidőben bevégezte szorgalmas munkását. Szilágyi Lajos szerint a sírkövén lévő márványtáblán ez a felirat volt olvasható: Ujhelyi Károly ezermester emlékére emeltette Balatonfüred közönsége.

A monográfiában közöltek, Szilágyi Lajos levele és a képek felkeltették érdeklődésemet, szerettem volna többet megtudni a mindenki által tisztelt és megbecsült füredi ezermesterről. Az 1990-es években, az Ujhelyi utcában lakó Bertók Mária varrónő kérdésekre elmondta, hogy Ujhelyi Károly műhelye nem ott, hanem az Udvarköz utca 3. sz. alatt volt, abban a házban, ahol gyermekkoromat töltöttem. Mariska néni sok egyéb dokumentummal együtt azt az esküvői fotót is a Városi Helytörténeti Gyűjteménynek ajándékozta, amelyet az ezermester Tolnay Kálmánról és feleségéről 1912. de-

Ujhelyi Károly

cember 31-én készített. A református temetőben megmutatta sírját is. Rajta vöröskő síremlék áll, melyről láthatóan régóta hiányzik az arckép, s a levélben említett márványtábla, így nem tudni, ki is nyugszik ott.

Tovább kutattam, próbáltam kideríteni mikor készülhetett a síremlék, s miért tűnt el róla a tábla. A közölt halálhírt alapul véve a Városi Helytörténeti Gyűjteményben végignéztem az akkori hetilap, a Balatonfüred mikrofilmmásolatát, eredménytelenül. Végül Tóth Attila egyesületi tagtársam segítségével köszönhetően, a füredi református egyház anyakönyveiből sikerült megtudni, hogy az ezermester 1859. augusztus 31-én született Ujhelyi Károly és Somogyi Zsuzsanna gyermekeként. Lakhelye: Balatonfüred 152. Keresztszülei N. Varga Imre és N. Somogyi Juliánna, N. Varga Lajos és Vass Lídia, N. Vargha László és N. Somogyi Lídia, Varga József és N. Csepeli Sónia, Marton Gábor és Bertók Julianna, Horváth Pál kovácsmester és Kálózi Lídia. Mint lakatosmester halt meg 1920. június 3-án, veszélyes vérszegénységben, 61 éves korában, nőtlenül.

A kutatás során tehát kiderült, hogy a Szilágyi Lajos által megadott s a könyvben közölt születési

és halálhírt pontatlanok. Így a személyével kapcsolatos további információkra csak a Balatonfüred hetilap alapján számíthattam. Az első híradást halála után 10 évvel, a lap 1930. január 18-i számában találtam. Somogyi Imre, az újság gazdasági rovatvezetője, a község megbecsült gazdája, elöljárósági tagja, később bírója Ujhelyi Károly című írásában emlékezett rá, s jelezte jövőben felállítandó síremlékének tervét.

„Szinte látni vélem a meglepett arcokat, kik olvassák e nevet; már tudniillik azokét, kik ismerték őt. Hogyan-mondják-, miért háborgatják a halott nyugalomát, miért kell őt előhozni a feledés homályából, hisz minket is eltemetnek, elfelednek, idővel jeltelen sírunkra nem lesz ki csak egy szál virágot is hozzon... Mostoha viszonyok, tengernyi baj közepette ugyan ki ér rá, hogy még arra is gondoljon, kinek porhüvelyét a távoli rokonság vagy baráti viszonyon kívül semmiféle közelebbi kapcsolat nem fűzte hozzánk; arra a szánalmas emberroncsra, ki nyomorék testét két mankónál fogva vonszolta odébb, ki gúnytárgya volt sokszor a vásott utcagyerekeknek s a szánalom érzését váltotta ki a felnőttekből.

Valahányszor utam elvisz a ref. temető kertben, s

Ujhelyi Károly sírkövet farag

látom kívánságának megfelelőleg a középút mentén már-már alig domboruló sírját korhadt fejfájával, megelevenedik előttem az „ezermester” alakja, s ha végignézzük akár a református, akár a róm. kat. vagy pláne az izr. temető művésziesen héber betűkkel vésett síremlékeit, jut-e eszünkbe vajjon, hogy annak legtöbbje az ő keze munkáját dicséri s kevés ház van Balatonfüreden, hol ne akadna még mindig valami, ami az ő zseniális alkotásainak egy-egy darabja.

A természet mostohasága járóképességétől még gyermekkorában megfosztotta, mit azonban egyik oldalon megvont tőle, pazarul kipótolta a másikon. Bámulatos szellemi képességgel áldotta meg az Isten, soh'se tanult semmit és mégis tudott mindent; nem volt az iparnak olyan ága, a technikának olyan vívmánya, miben otthon ne érezte volna magát. Ezermesterkedésével s Isten akaratán megnyugvó vidám kedélyével sok jó barátot szerzett. Ifjú éveiben dacára, hogy járóképtelen volt, nem készült meg egy „pincszer” sem nélküle, barátai, a nyomorék ifjút, a „Károlyt” otthon nem hagyták volna a fél viláért sem, magacsinálta citerákkal vagy egyéb hangszerekkel, nemkülönben elmés ötleteivel akár reggelig szórakoztatta a társaságot. Életben lévő barátai ma is még mint a társaság „lelkét” emlegetik.

Most, amikor szerény lapunk szerkesztősége céljával tűzte ki az elhunyt utolsó kívánságának teljesezésbe menését, azt, hogy már-már jeltelen sírját egy egyszerű síremléssel jelölje meg, felkérjük mindazokat, kik valamit csak tudnak róla s az ő viselt dolgairól, hogy azt akár velem, akár Baán László felelős szerkesztő úrral az ügy érdekében közölni szíveskedjenek."

A következő, vele kapcsolatos írás két év múlva 1932. április 9-én jelent meg Bodó József polgári iskolai tanár tollából Ujhelyi Károly (1859-1920) címmel.

„A szeretetteljes megemlékezés, a kegyelet, az érdem megbecsülésének legyen jele e néhány sor, amivel minden magyar ember tartozik még a síron túl is hozzátartozóinak, de különösen azoknak, akik mint értékek sarjadtak a magyarság fáján, kik közül egy volt szegény néhai Ujhelyi Károly is. Itt született falunkban, itt dolgozott s itt halt meg, miután körülötte lassan lassan meghalt sok minden, ami életének, egyéniségének különös zamatát, fűszerét tette. Sokaknak, tán legjobb barátainak szemében sem volt több, mint a mindenhez értő „Ezermester”, a mindenkinek szolgálatára álló kedves kézműves,

aki közöttünk élt, s aki aztán eltűnt az időben, nyomtalanul, mint egy esőcsepp az ősi magyar ugaron! Pedig ő több, sokkal több volt ennél életében falujának is, s ha egy más korban, más viszonyok között él s a sors mostohasága nem nehezedik oly súlyosan reá, tán fájának, nemzetének dicsősége lett volna!

Szülei egyszerű, szegény emberek voltak, kik fiuknak megfelelő irányítást, nevelést nem adhattak, bár látták a kis Károly eszességét, találékonyságát; azon kívül atyját, ki erdőkerülő volt, korán elveszítette, s a kis árva úgyszólván sorsára lett hagyva.

A szegénységen, árvaságon kívül egyéb baj is volt. Nem volt éptestű! Az egyik lába béna maradt s csak két mankó segítségével tudott járni. Ez is akadályozta őt a küzdésben, a munkában, az érvényesülésben. Gyermekkori pajtásai víg hancúrozásaiiban nem bírt részt venni s csak távolról nézhette fájó, keserű szívvel azok víg játékát, boldog, önfeledt mulatozását. Amit azonban a testiekben megtagadott tőle a sors, azt bőven kárpótolta a szellemiekben! Ez a fiú egy lobogó lelkű, Istenáldotta zseni minden képességével áldatott meg! Elvonva a játéktól, meghúzódva, befelé élte világát, gondolkodott, spekulált. Már iskolás korában azzal állított be egy napon a tanítójához, hogy ő már pénzt is tud csinálni és egy saját maga gyártotta, kitűnően sikerült ötförintos bankót tett tanítója elé. Tanítója ámult-bámult, megdicsérte, de egyben figyelmeztette is, hogy többet ne csináljon, mert nem szabad.

Felismerte ugyan a gyermek képességeit, de annak fejlesztésére nem tett semmit- vagy nem állott módjában tenni. De ki is törődött akkor egy-egy felbukkanó magyar tehetséggel, különösen azzal, aki egy eldugott kis faluban látott napvilágot! [...] Bénasága folytán a nehéz mezei munkára nem lévén alkalmas a szülői ház körül tett-vett, fűrt faragott és hogy tudásvágyát kielégítse, megfordult a falu egyik iparosánál, figyelve azok munkáját. Abban az időben természetes, hogy egy faluban s így Füreden is alig volt egy-két iparos s így alapjában véve e téren sokat nem tanulhatott. Olyan ember pedig, aki a gépekhez, azok javításához értett volna, nem volt a faluban. És csodálatos, hogy bár megtanulhatta volna valamelyik ipart s lehetett volna úgy mint más ipari pályára lépő ember pl. csizmadia, szabó vagy kovács stb. És alkothatott volna elmélyülve egy iparág szépségében maradandót is, mint sokan mások, de ezt nem tette s én úgy vélem azért, mert egy iparág szűk keret volt az ő univerzális tehetségének, csapongó lelkületének.

Vezetve, biztatva, lelkesítve nem volt. Segítve még kevésbé! Hallatlan képességei nem fogattak össze egy nagy eredőben, mely a művészi teremtés felmagasztosultságában olvadt fel. Tehetsége a vezetés, a tanulás híján szétforgácsolódott s így zsenije úgyszólván az összes iparágak tökéletes művelésében nyert kielégülést, így lett a művész helyett, az ipari szakmák tökéletes szakértője: - ezeroldalú kézműves!

Itt Füreden, szülőfalujában, - hova a rokonai, baráti kötelék ezer szála fűzte s melyet annyira szeretett természeti szépségeiért is, csinált egy kis műhelyt, berendezve azt a maga készítette szerszámokkal. És lassan-lassan a falu apraja nagyja ámulva vette észre, hogy az addig semmibe sem vett, sántalábú emberke csodálatos dolgokat tud produkálni. Egy napon arra ébredtek fel, hogy egy kis gőzhajót készített, mely vígan pöfögött a Séd vizében. Egy másik alkalommal műhelyének környéke félelemmel vegyes csudálkozással futott össze, mert az utcán egy miniatűr gőzgép szaladgált, mit szintén ő konstruált.

Saját magának, barátainak, ismerőseinek szóra-koztatására készített tökéletes precizitással hegedűt, cimbalmot, fuvolát stb. És e hangszerek mindegyikén megtanult kitűnően játszani is. Ezeket és ezekhez hasonló sok-sok alkotáson keresztül tört utat magának kielégülésre a szerény, szűkös korlátok közé szorított tehetség. De falujának, Fürednek és környékének nem ezekben volt Ujhelyi Károly nélkülözhetetlen nagyjelentőségű munkása, valószínű jótevője. Mint már említettem az ő fiatalabb éveiben Fürednek alig volt néhány iparos. Ha valakinek szüksége volt valamire, akár egy mezőgazdasági, akár egy ipari gép megjavításánál, vagy elkészítésénél, az hozzá fordult s az ő ajtaja mindig nyitva volt mindenki előtt s a legnagyobb megértéssel, a legnagyobb készséggel állott bárkinek rendelkezésére, segítségére. Értett ő, éspedig utolérhetetlenül a könyvkötéstől kezdve mindenhez. Csinált oltókéseket, végzett ötvösmunkát, művészi- en vésett csonton vagy fémeken, javított fegyvereket; ha kellett volt bádogos, kovács, villanyszerelő, lakatos, fényképész, s ha a szükség úgy hozta magával, még cipész is.

El lehet mondani, hogy ez az ember csak a köznek élt, csak a közjóért dolgozott, nem is egy, hanem sok ember helyett! És a gondviselés életében mégis oly keveset adott neki érette cserébe. Megnyomorodva, szerényen, szegényesen élt. És életének alkonya még szomorúbb volt, mint fiatalsága.

Anyja is, barátai is elhaltak mellőle. Egyedül elhagyatva élte le utolsó éveit. [...] Tizenkét éve már, hogy elköltözött az élők sorából, csontjai ott porladnak a református temetőben a szinte nagyvárosiasan előkelő sírok között, melyeknek emlékoszlopa-ira nagyrésztben még ő véste a csillogó, fényes rovasokat. Sírja egyenlő a föld színével s rajta mintegy symbólumaként életének egy vadrózsátó virul. Emlékét nem örzi semmi más, mint egy korhadó fejfa,- pusztuló jel egy szegény ember sírján: ami volt, elmúlt! Ez év június 3-n lesz halálának évfordulója! Én úgy érzem s velem együtt nagyon sokan, hogy mi fürediek e megemlékezésen túl is, mindnyájan tartozunk még valamivel emlékének."

A Balatonfüred 1934. május 12-i számában találtam az első tudósítást az emlékmű felállítására történő gyűjtés megindításáról. „Néhai Ujhelyi Károly volt balatonfüredi kiváló iparos emlékének megörökítésére az ipartestületen mozgalom indult meg, hogy a balatonfüredi ref. temetőben lévő sírja fölé emlékoszlopot állítsanak, Balatonfüred többi társadalmi rétegeinek bevonásával."

A következő évben, 1935. augusztus 24-én jelent meg névrokona, Ujhelyi Kálmán református tanító megemlékezése Ujhelyi Károlyról, az ezermesterről címmel.

„15 éve nyugszik sírjában Füred ezermestere: Ujhelyi Károly. Korhadó fejfa, behorpadt sírhalom, sok beszédes alkotás csupán az emléke, s a mindent feledtető élet bevonja lassanként alakját a feledés monoton, szürke fátyolával. Mi: maiak még emlékezünk mankós, béna alakjára, de a jövő Balatonfüred népe: a ma gyermekei tán nem is hallanak szót arról, hogy valamikor volt Fürednek ezermestere. Pedig itt volt, élt, bénaságában is csodálatos virágaképpen Balatonfüred ősi népségének. Mi, akik ismertük zsenialitását, melyet béklyóba vert két kopogó mankója, tán sajnáltuk benne az ember fizikai fogyatékoságát, de egyben csodáltuk is lelkének termő, virágzó gazdagságát. Mert az ő lelke termő, virágzó lélek volt. Lelkének gazdagsága nemcsak önmagával feledtette el a béna, satnyának született lábak tehetetlenségét, hanem megölelt minden embert, gyermeket, felnőttest egyaránt. Amikor műhelyében csendesen dolgozhatva versenyt fűtyölt a sárgarigóval, épp úgy pajtása volt a gondtalan, bámmézkodó, munkáját csodálkozva néző gyermeknek, mint ahogy tanácsadója, segítőtársa a régi Füred minden egyes családjának. Az ő szerény otthona örökös tanyája volt a fáradhatatlan munkának és a kiapadhatatlan jókedvnek. Egyéniségében a Gond-

viselés gazdagsága nyilatkozott meg s amit elvett a testtől megadta a léleknek. Ha valaki felkereste, nem érezte társaságában a nyomorék ember nyomorúságát, hanem örökké vidám, mosolygó arcából, boltozatos szellemi felsőbbrendűséget hirdető homlokából a kiegyensúlyozott, magasban szárnyaló lélek megnyugvását látta. Ha nem Füreden születik s örökös kísérőtársa nem két mankó lett volna, tán csodálatos alkotásokban nyilvánult volna meg zsenialitása, de két béna lába hozzánk kötötte s Ujhelyi Károly Füred Károly bácsija lett. Talán a régi házak között nincs olyan ház, ahol ne emlékeztetné a gazdát valami az ő csodálatos munkás életére. Emlékét mindenütt megtaláljuk, még a temetők néma, hallgatólag sírkövein is. S ezek a sírkövek a mai időkig nemcsak beszéltek Ujhelyi Károlyról, hanem vádolták Füred lakosságát Ujhelyi Károlyért. Vádolták a korhadó fejfá, a behorpadt sírhalom, az elfeledett emlékek végett. A mostani esztendő napjaival elnémul a vádnak szava. Balatonfüred lakossága ráeszmélt mulasztására, s emlékkövet állított a református temetőben nyugvó ezermesternek. A korhadó fejfát időnek, mulandóságnak ellenálló kövel cserélte fel s ezzel a ténykedésével beillesztette Ujhelyi Károly emlékét abba a keretbe, melyet az ő munkás élete méltán megérdemelt. Reméljük, hogy a korhadó fejfának márványlappal való kicserélése nem utolsó megnyilvánulása a hálának és a szeretetnek, a behorpadt sírhalom is kidomborodik s tavasz érkezével esztendőről esztendőre virágba borul. Balatonfüred mai viszonyai között nagyon sokan vannak olyanok, kik leánykorukban örömmel keresték fel Károly bácsi házát s ha az élet változott is, vigyének ezután néhány szál virágot Ujhelyi Károly sírhalmára, hogy ne legyen lélektelen élet kötelességszerű hirdetője a felállított sírkő. Azoknak, akik az emlékmű felállításán fáradoztak s azt létre hozták, mondassék köszönet. Az emlékkövet folyó hó 25-én délután három órakor adják át Ujhelyi Károly barátai és tisztelői a nyilvánosságnak. A kő csak szimbólum. Értéket akkor kap, ha az állítók lelkének gazdagságáról beszélhet. Legyen ez a sírkőavatás lelkek melegségének fokmérője."

Ebben a számban kezdték közölni az adakozók névsorát is: „Balatonfüred község elöljárósága 17 P, Ipartestület 10 P, Tólos Imre 50 f, özv. Pálffy Zsigmondné 1 P, özv. Kenyeres Imréné 30 f, Bedegi Pál, Bedegi Gábor, özv. Bedegi Gáborné, özv. Sváb Lajosné, özv. Horváth Sándorné 1-1 P, özv. Varga Jánosné, id. Somogyi Károly, Müller Gábor, Markó

István 50-50 f, S. Bertók Gábor 1 P, Krassovány Mártonné 20 f, id. Gyenis Gábor, Bödör Lajos 30-30 f, ifj. Somogyi Károly 50 f, Sánta Lajosné 20 f, Cs. Darab József, v. Szilágyi Lajos 1-1 P, Balogh József, Gácser János, Rák Kálmán 50-50 f, özv. Herceg Imréné, Micheller József 1-1 P, N N, Tanczer Dezső 20-20 f, Nagy Jánosné, Bertók Imréné, Farkas Dezsőné 50-50 f, dr. Segesdy Ferenc 5 P, Krammer Dezső, Szabó Ferenc asztalos 50-50 f, Schweidler József 40 f, László Mihály 1 P, T. Bertók József 50 f, Kutasi Imre 1 P, Somogyi Eszter 40 f, Nagy János 30 f, felső Somogyi Kálmán 1 P. Dománszky Ferenc 50 f. (folytatjuk)"

Az 1935. augusztus 31-i számban már a sírkő leleplezéséről tudósítanak: „Megható ünnepség keretében leplezték le Ujhelyi Károly sírkövét folyó hó 25-én a néhai ezermester tisztelői és barátai. Öregek: megfogytakozott számú kortársak s fiatalok, kik megőrizték emlékét, állták körül senki halottjának sírhalmát. Jól esett látnunk az újból hantolt sírhalmon a közeledő ősz virágait, melyek remélni engedik azt, hogy a sírhalom nem lesz árva s a senki halottját egy község zárja szeretetébe. Az ünnepséget a kálvinista zsoldár akkordjai vezették be: „Te-

Ujhelyi Károly sírja a Bajcsy-Zsilinszky utcai ref. temetőben
(Tóth Györgyi felvétele)

benned bíztunk eleitől fogva" Vámos Géza ref. lelkes megható, lélekbemarkoló szavakkal ecsetelte a porladó Ujhelyi Károly tragikumát s bénaságával ellentétes csodálatos zsenialitását. Könnyeket ültetett hallgatói szemébe s ezek a könnyek igazolták, hogy a lelkek nem felednek akkor sem, ha látszólag közönyösek s a szeretet, a munka vetése évtizedek múlása után is virágokat fakaszt. Mert azok a könnyek, melyek Vámos Géza hallgatóinak a szemeiben csillogtak, a nemfeledő szeretet virágai voltak. Az ünnepély a Himnusz eléneklésével ért véget. Az emlékkő felállítása idős Gáspár Imre és Bodó József érdeme. Övéké legyen a hála és a köszönet."

Folytatták a síremlékre adakozók névsorát is: Pálfi Gábor 1 P, Breila Gyula 50 f, Nagy József 20 f, Koók Károlyné 50, Róka Gábor 1 P, Vörös Dániel 1 P, N N 50 f, Pollák Emil 30 f, Vámos Géza 1 P. ifj. Bertók Pál 30 f, Gáspár Imre cipész 1 P, Ujhelyi Kálmán 1 P, Tálos József 1 P, Székely Gábor 50 f, Holényi Gyuláné 50 f, Kovács Béla 1 P, Varga Sándor 1 P, ifj. Kenyeres Gábor 30 f, ifj. Doma János 50 f, Somogyi Gábor 50 f, Sebő Gusztáv 50 f, dr. Segesdy István 2 P, Csabaffy Arnold 50f, dr. Rimay László 50 f, Koók Lajos 40 f, Lesz Vince 1 P, Horváth Gyula 50 f, Király Gábor 50 f, Pollák Vilmos 30 f, id. Bertók József esztergályos 2 P, Ifj. Gyenis Gábor 40 f, Bereczky Gábor 20 f, özv. Szabó Gáborné 20 f, Godzsa Mihály 1 P, v. Kenyeres Gábor 50 f, özv. Csapó Józsefné 40 f, Horváth Zsigmondné 50 f, Ujhelyi Sándor 50 f, Zollner Ármán 50 f, Nánay Sándor 50 f, Szóts József 1 P 50 f, Farkas Lajosné 50 f, B.-füredi Önk. Tüzoltó Testület 10 P, B.-füredi Gazdakör 10 P.

Az egy év alatt pengőkből és fillérekből összegyűlt 104 pengő közel felét a község előljárósága, az ipartestület, a tűzoltótestület, a gazdakör, másik

részét egyének adományozták. A névsorból kitűnik, hogy a füredi gazdák, iparosok és kereskedők felekezeti hovatartozás nélkül adakoztak.

Az 1935. október 26-án megjelent Halottak napja elé című írásban ismét megemlékeznek róla, U. K aláírással. (A szerző valószínűleg Ujhelyi Kálmán.) „...Balatonfürednek van egy olyan sírhalma, mely senkié sem, mégis mindenkié. Ez a sírhalom Ujhelyi Károlyé, az ezermesteré. Ebben az évben emlékkövet állított a sírhalom mellé Balatonfüred népe. A koszorút vitéz Király Gáborné kötötte. Akkor lesz teljes a kegyelet s akkor kap méltó elismerést Ujhelyi Károly érdeme, ha halottak napján az ő porai felett is megáll egy pillanatra a mának embe-re s egy szál virággal többet visz ki a temetőbe, hogy az újonnan hantolt sírdomb ne legyen sötétlő folt a síri virágok dús színpompájában. Ezekkel a virágokkal nemcsak a múltnak, nemcsak egy ember életének áldoz Balatonfüred népe, hanem hozzájárul a temetők panaszának elnémitásához is."

Nem tudjuk, mikor és miért tűnt el a sírkőről az emlékezés táblája. A kő áll, a sírt távoli rokonai, Bálint Ferencné és családja gondozzák.

Példa értékű lehet számunkra a füredi község akkori vezetésének és lakóinak gesztusa: 15 évvel halála után is élt bennük az igény, hogy az egyszerű, dolgos, a köz javát szolgáló ezermester emlékét megőrizzék, sírját megjelöljék. Múltunk tiszteletének, a füredi helytörténeti emlékek megőrzésének, a hagyományok ápolásának szép megnyilvánulása lenne, ha a város és a füredi iparostársadalom összefogásának eredményeképpen 2005-ben, halálának 85. évfordulóján, a 70 évvel ezelőtt felállított sírköre felkerülne az egykori tábla másolata: „Ujhelyi Károly ezermester emlékére emeltette Balatonfüred közönsége."

Szeretetteljes, békés karácsonyi ünnepeket

és eredményekben gazdag új esztendőt

kívánunk minden kedves Olvasónknak!

NAGY FERENC

BALATONFÜRED KÖZSÉG KÍSÉRLETE ÁLLAMSEGÉLY MEGSZERZÉSÉRE KÉPVISELŐI TÁMOGATÁSSAL 1935-BEN

1935 áprilisában az országgyűlési választások keretében (1931 után) újból Balatonfüred képviselőjévé választották meg a későbbi miniszterelnököt, Darányi Kálmánt¹. A politikus ekkor is már befolyásos közéleti személyiség, földművelésügyi miniszter volt. Fennmaradt, és az Országos Levéltár őrizetében van Darányi Kálmánnak erre az időszakra eső levelezése².

Mint országgyűlési képviselő folyamatosan figyelemmel kísérte az akkori nagyközség, Balatonfüred sorsát. Nem sokkal a lezajlott képviselői választások után, 1935 április 23-án levelet írt Mesterházy Ferencnek a település főszolgabírójának: *„Balatonfüred község ez év elején a pénzügyminiszter úrtól a forgalmi adórészesedési többlet alapból államsegélyben való részesedését kérte, ezzel a kérésével azonban elutasított. Minthogy a község háztartása tagadhatatlanul nehéz helyzetben van, oda kellene hatni, hogy ha nem is a forgalmi adóalapból, de a községek támogatását szolgáló Községek Segélyezési Alapjából³ államsegélyben részesíttessék. Ezért kívánatos volna ezt az ügyet revízió alá venni. Ugyanis Balatonfüred nagyközség lakossága az 1934. évre és az 1935. évre is az 50%-ban megállapított községi pótdadón felül a településen létesített vízvezetékkel és csatornázással kapcsolatban is igen súlyos terheket visel⁴. A községi előjáróság közlése szerint vízdíjak és csatornadíjak címén a község lakosai még további kb. 100%-os pótdadónak megfelelő összeg fizetésére kötelesek. Egyrészt az adózók erre a súlyos megterhelésére, másrészt arra való tekintettel, hogy a községi vezetőjegyzőtől rövid úton nyert értesülésem szerint a községnek az ott létesített fenékfürdővel kapcsolatos kölcsönből 15000 pengő azonnal kifizetendő tarozása van, továbbá közvilágítás címén is mintegy 10000 pengővel tartozik az áramszolgáltató vállalatnak, amely emiatt a községet az áramszolgáltatás beszüntetésével fenyegeti. Ezért érdekében állna a községnek, ha a belügyminiszter úrhoz és egyidejűleg a pénzügyminiszter úrhoz is kérvényt adna be a Községek Segélyezési Alapjából állami támogatásban való részesítése végett. Nehogy a kérelem kellő indok alátámasztása hiányában újból elutasíttassék, nem ártana, ha akár Te, akár a vezetőjegyző a Pénzügyminisztériumban érdeklődne a helyes kérelem és megfelelő indok előterjesztése érdekében. Célszerűnek látszana, ha a kérvény a*

vezetőjegyzőt megfelelő instrukciókkal látnád el és minderről engem értesítenél”.

Május 15-én kelt válaszlevelében a főszolgabíró jelzi Darányi Kálmánnak, hogy az instrukciói szerint járt el. Az országgyűlési képviselő a Pénzügyminisztérium államtitkárának, Jakabb Oszkárnak címzett átiratában megemlíti, hogy *„a Községek Segélyezési Alapjából Balatonfüred segélyt igényelt és a kérelmet a Pénzügyminisztérium kívánsága szerint indokolta meg”.* Július 12-én kelt levelében az államtitkár arról értesíti Darányi Kálmánt, hogy a *„belügyminiszter úrhoz egyidejűleg intézett 122433/1935. számú átiratunkban a községnek a belügyminiszter úr kezelése alatt álló Községek Segélyezési Alapjából államsegélyből való részesítése ellen nem tettünk észrevételt”.* Kozma Miklós belügyminiszternek szóló július 22-én kelt átiratában Darányi Kálmán mintegy összefoglalja az ügy eddigi állását: *„Engedd meg, hogy felhívjam figyelmedet Balatonfüred községnek azon kérelmére, amelyben a Községek Segélyezési Alapjából 20000 pengő államsegély kiutalása iránt folyamodott. Ez ügyben már közbenjártam a pénzügyminiszter úrnál is és tőle azt a választ nyertem, 122433/1935 szám alatt Hozzád intézett átiratában nem tett észrevételt az ellen, hogy a szóban forgó segély Balatonfüred község részére kiutaltassék. Balatonfüred község lakosságát ugyanis az 50%-os pótdadón kívül 100%-os községi pótdadónak megfelelő víz- és csatornadíj is terheli s azon felül a községet a Balatonvidéki Villamosmű R.T-nál 15272 pengő és a strandfürdő építéséből kifolyólag 9645 pengő sürgős tartozás terheli. Mindezekre való tekintettel nagyon kérnélek, szíveskednél választókerületem székhelyének ezen kérését a pénzügyminiszter úr hozzájárulása alapján teljesíteni.”* Ugyanezen a napon, tehát július 22-én Darányi Kálmán Balatonfüred bíráját, Horváth Zsigmondot írásban tájékoztatja az általa eddig tett intervenciókról.

1935. augusztus 13-án kapja meg Darányi Kálmán a belügyminiszter, Kozma Miklós átiratát arról, hogy *„érdeklődésem folytán szíves tudomásul közlöm, hogy Balatonfüred község 20000 pengő rendkívüli államsegély iránt előterjesztett kérelme törvényes lehetőség hiányában teljesíthető nem volt. Tekintettel azonban a község halaszthatatlan súlyos tartozásaira, amelyeket a bevételek elmaradása, illetve kése- delmes befolyása miatt kiegyenlíteni nem képes, a*

Budapest, 1935. évi augusztus hó 13-án.

K e d v e s B a r á t o m !

Érdeklődésed folytán szives tudomásul közlöm, hogy Balatonfüred község 20.000 P rendkívüli államszegély iránt előterjesztett kérelme törvényes lehetőség hiányában teljesíthető nem volt.

Tekintettel azonban a község halasztathatatlan súlyos tartozásaira, melyeket a bevételek elmaradása, illetve késedelmes befolyása miatt kiegyenlítani nem képes, a Pénzügyminiszter úrral egyetértőleg a Községek Segélyezési Alapjából 1936. évtől kezdve 3 évi egyenlő részletben visszafizetendő 20.000 pengős kamatmentes államkölcsön utaltatott ki részére. Zala vármegye alispánja felhívott az összeg folyósítására.

Fogadd őszinte nagyrabecstülésem kifejezését:

Nagyméltóságu

Kozma
D a r á n y i K á l m á n úrnak,
m.kir.földművelésügyi miniszter,
_ Budapest. _

K 531 1935-481. m. OSZTALÉK LEVÉLTÁR 10

Kozma Miklós belügyminiszter levele Darányi Kálmánnak

penzügyminiszter úrral egyetértőleg a Községek Segélyezési Alapjából 1936. évtől kezdve három évi egyenlő részletben visszafizetendő 20000 pengős kamatmentes államkölcsön utaltatott ki részére."

Az ismertetett levélváltások bizonyítják, hogy Darányi Kálmán, mint Balatonfüred országgyűlési

képviselője és befolyásos közéleti személyiség igyekezett a törvényes keretek között a község államszegély kérelmét az illetékes fórumokon támogatni, folyamatosan figyelemmel kísérte a kérelem alakulását és szükség szerint interveniált.

Jegyzetek

1 Zákonyi Ferenc: Balatonfüred. Veszprém, 1988. 269. és 273. oldalak

2 Levéltári jelzete: K 531 1935-481. sz.

3 Az 1929. évi II. te. rendelkezése folytán azoknak a községeknek segélyezése céljából létesített alap, amelyek rendes szükségleteiket kell? takarékoság mellett sem tudják az 50%-os pótdából fedezni, vagy amelyek az elemi csapások miatt elrendelt adótörlekés folytán szükségletüket saját erejük?l egyáltalán nem képesek fedezni, In: Meznerics Iván - Torday Lajos: A magyar közigazgatás szervei, 1867-1937. Budapest, 1937. 65. oldal

4 A vízvezeték kiépítési munkálatainak megkezdésére 1933 októberében került sor Darányi Kálmán, akkor mint államtitkár és Fabinyi Tihamér kereskedelemügyi miniszter jelenlétében, In: Zákonyi Ferenc: i.m. 271. oldal

ELEK MIKLÓS

A BALATONI SZÖVETSÉG TISZTSÉGVISELŐI 1904–1945 (1948)

Tiszteletbeli elnök:

gr. Széchenyi Imre	1904. aug. 11–1905. nov. 24.
gr. Batthyány Lajos	1908. jún. 29–1909. júl. 25. 1933. szept. 8. -
dr. Darányi Kálmán	1937. máj. 26–1939. nov. 1.
hg. Festetics György	1937. máj. 26–1941. aug. 4.
dr. Óvári Ferenc	1937. máj. 26–1938. márc. 11.
dr. Tormay Géza	1937. máj. 26–1940. márc. 23.

Elnök:

Burchard-Bélaváry Konrád	1904. aug. 11–1905. dec. 17.
gr. Batthyány Lajos	1909. júl. 25–1933. szept. 8.
hg. Festetics György	1934. ápr. 15–1937. máj. 26.

Alelnök:

dr. Óvári Ferenc	1904. aug. 11–1932. szept. 4.
gr. Széchenyi Viktor	1904. aug. 11–1909. júl. 25.
Szűcs Béla	1904. aug. 11–1909. júl. 25.
gr. Széchenyi Aladár	1909. júl. 25–1932. szept. 4.
Hertelendy Ferenc	1909. júl. 25–1919.
Malatinszky Ferenc	1920. márc. 28–1932. szept. 4.
dr. Bódy Zoltán	1932. szept. 4–1938. jún. 12.
dr. Darányi Kálmán	1932. szept. 4–1937. máj. 26.
dr. Horváth Lajos	1932. szept. 4–1936.
Stephaich Pál	1932. szept. 4–
Szigeti János	1932. szept. 4–1934.
dr. Tormay Géza	1932. szept. 4–1937. máj. 26.
Iklódy-Szabó János	1934. aug. 11–1943. máj. 4.
Lázár László	1937. máj. 26–
dr. Meixner Emil	1937. máj. 26–
dr. Schuler Dezső	1937. máj. 26–
dr. Brand Sándor	1938. jún. 12–

Társelnök:

Malatinszky Ferenc	1932. szept. 4–
dr. Óvári Ferenc	1932. szept. 4–1937. máj. 26.
gr. Széchenyi Aladár	1932. szept. 4–1936. máj. 11.
dr. Strommer Viktorin	1937. máj. 26–1938. márc. 6.
gr. Széchenyi György	1937. máj. 26–1938. aug. 26.
dr. Schmidt Ferenc	1938. márc. 6–1943. dec. 20.
dr. László Gábor	1942. aug. 9–
dr. Tüske Jenő	1943. dec. 20–

Titkár:

dr. Kovács Dénes	1904. aug. 11–1907. jún. 17.
Cséplő Ernő	1907. jún. 17–1922.

Igazgató:

Cséplő Ernő	1922–1938. jan. 27.
v. Krasznay Lajos	1938. márc. 6–1939. szept. 1.
Gáspárdy Aladár	1939. szept. 9–

Batthyány Lajos gróf, politikus, a Balatoni Szövetség elnöke, tiszteletbeli elnöke.

1860. július 27-én született Egyeden, a kivégzett gróf Batthyány Lajos unokájaként. Jogi tanulmányait Budapesten, Berlinben és Párizsban végezte. Főispán (1884-1892), fiumei kormányzó (1892-1896), országgyűlési képviselő (1896-1910). Főrendiházi, felsőházi tag. Sokat fáradozott a Balaton kultusz érdekében. 1951. december 27-én halt meg Polgárdiban.

Bódy Zoltán, dr., alispán, a Balatoni Szövetség alelnöke.

1873. február 14-én született Zalaegerszegen. 1907-ben lépett a megyei közigazgatás szolgálatába mint negyedik aljegyző. 1917-ben főjegyző, 1922-ben alispán lett. Ezt a tisztét egészen 1938-ig, nyugállományba vonulásáig megtartotta. 1945. május 8-án halt meg Keszthelyen.

Brand Sándor, dr., alispán, a Balatoni Szövetség alelnöke.

1887. szeptember 23-án született Ósiben. 1913-ban lépett Zala vármegye szolgálatába, mint közigazgatási gyakornok. 1914-ben aljegyző, 1922-ben főjegyző lett. 1938-1945-ig volt Zala vármegye alispánja. 1944-ben a nyilasok internálták. 1945-1947-ig a FKgP megyei elnöke volt. 1945-ben nemzetgyűlési képviselő. 1950-ben megmaradt birtokát elvették, őt magát pedig kitelepítették Zalaegerszegről. 1965. június 20-án halt meg Zalaegerszegen.

Burchard-Bélaváry Konrád, gazdasági vezető, a Balatoni Szövetség elnöke.

1837. március 23-án született Eperjesen. A berlini kereskedelmi akadémián végzett. A Pesti Hengermalom Társaság vezérigazgatója, alelnöke, elnöke (1876-1916), az Országos Magyar Malomegyesület alapító elnöke, az Országos Központi Hitelszövetkezet alapítója, a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége és az Adria Magyar Királyi Tengerhajó-

zási Rt. alelnöke. Brazília budapesti főkonzulja, főrendiházi tag. 1916. július 2-án halt meg Budapesten.

Cséplő Ernő, újságíró, a Balatoni Szövetség igazgatója.

1876. március 10-én született Fonón. Tanulmányait Kaposvárott és Budapesten végezte, majd újságírói pályára lépett. A Magyar Gazdaszövetségnél dolgozott, amely több könyvét megjelentette. Már ekkor lelkesen és önzetlenül munkálkodott a Balaton környékének idegenforgalmi, gazdasági és kulturális fellendítésén. 1906-ban Óvári Ferenc hívására Siófokra költözött. 1909-től Balatonfüreden élt. Egykori házában (Csokonai u. 4.) volt 1927-ig a szövetség hivatalos helyisége is. 1908-tól haláláig szerkesztette a szövetség Balaton című folyóiratát. Ügyvezető igazgatója volt a Balatoni Szövetség Üdülőlház Szövetkezetének. 1938. január 27-én halt meg Balatonfüreden. Sírja az arácsi római katolikus temetőben található.

Darányi Kálmán, dr., politikus, a Balatoni Szövetség alelnöke, tiszteletbeli elnöke.

1886. március 22-én született Budapesten. 1909-

ben a budapesti tudományegyetem államtudományi karán doktorált, majd végig járta a közigazgatási ranglétrát. 1917 és 1927 között különböző megyékben főispán. 1927-től haláláig országgyűlési képviselő, többek között a Tapolca-Balatonfüred kerületé is (1931-1939). 1935-től földművelésügyi miniszter, 1936-1938-ig miniszterelnök. 1938-tól haláláig a képviselőház elnöke. 1939. november 1-én halt meg Budapesten.

Festetics György herceg, nagybirtokos, a Balatoni Szövetség elnöke, tiszteletbeli elnöke.

1882. szeptember 4-én született Baden-Badenban. Oxfordon és Budapesten jogot tanult, majd külügyi pályán tevékenykedett. Apja halála után átvette nagy kiterjedésű hitbizománya irányítását (1933). Felsőházi tag volt. 1941. augusztus 4-én halt meg Keszthelyen.

Gáspárdy Aladár, tanár, a Balatoni Szövetség igazgatója.

1878. július 26-án született Újpesten. Orsován az állami polgári iskola igazgatója volt. 1920-1931-ig a balatonarácsi Erzsébet Szeretetház igazgatója volt. A Balatoni Gyümölcsstermesztők Egyesületének ügyvezető alelnökeként sokat fáradozott a gyümölcsfák, nemesítése, árusítása érdekében, sok cikket írt folyóiratokban és napilapokban. 1941-1944-ig, megszűnéséig, ő szerkesztette a szövetség folyóiratát, a Balatont. Ő írta és állította össze a Gróf Széchenyi István jubileumi ünnepek Balatonfüreden című kiadványt. 1948. június 12-én halt meg Balatonfüreden. Sírja az arácsi római katolikus temetőben található.

Hertelendy Ferenc, politikus, a Balatoni Szövetség alelnöke.

1859. szeptember 13-án született Lesencetomajon. Jogi tanulmányai befejeztével Zala-megyei birtokaikat kezelte. 1884-től országgyűlési képviselő. 1903-1905 között Zala, 1908-1910 között Temes vármegye főispánja. A Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületének alelnöke volt és számos közgazdasági írása jelent különböző szakfolyóiratokban. 1919-ben halt meg.

Horváth Lajos, dr., alispán, a Balatoni Szövetség alelnöke.

1875. augusztus 27-én született Pápán. Jogi tanulmányait Budapesten és Kolozsváron végezte.

1897-ben Veszprém vármegyében kezdte közigazgatási pályáját. 1917-ben főjegyző, 1926-ban

alispán lett. Számos komoly értékű politikai tanulmánya jelent meg a Veszprémvármegye című lapban. 1936-ban nyugalomba vonult.

Iklódy-Szabó János, dr., kincstári főtanácsos, a Balatoni Szövetség alelnöke.

1877. október 25-én született Veszprémben. Egyetemi tanulmányait Budapesten, Bécsben, Lipcsében és Genfben végezte. 1899-ben Veszprém vármegye szolgabírája. 1910-ben a nagyvázsonyi kerület országgyűlési képviselője. 1920-1926-ig nemzetgyűlési képviselő. A Balaton kultusz élenjáró szószólójaként élt, elhivatottsággal és nagy felkészültséggel szolgálta a Balaton ügyét. Szerkesztette Balatoni Kurír című lapot. A Balaton érdekében írt cikkei egybegyűjtve Magyar Tenger címmel jelentek meg 1941-ben. Írásaiban támogatta a Tihanyi Nemzeti Park és a Balaton körüli autózstráda létesítését. Szorgalmazta a Badacsony-Balatonfüred borvidék fejlesztését. A Balatoni Halászati Rt. elnök-vezérigazgatója volt. 1943. május 4-én halt meg Veszprémben.

Kovács Dénes, dr., jogász, a Balatoni Szövetség titkára.

Krasznay Lajos vitéz, honvédtiszt, a Balatoni Szövetség titkára.

A Balatonfüreden élő nyugállományú alezredest ideiglenesen választották meg. Reaktivizálása miatt lemondott.

László Gábor, dr., jogász, a Balatoni Szövetség társelnöke.

A Balatonfüredi Járási Hitelszövetkezet igazgatója, a szövetség ügyvezető társelnöke volt.

Lázár László, kormányfőtanácsos, a Balatoni Szövetség alelnöke.

Malatinszky Ferenc, gazdasági főtanácsos, a Balatoni Szövetség alelnöke, társelnöke.

1863-ban született Tapolcán. A magyaróvári gazdasági akadémiát 1885-ben végezte. A Keszthelyi Takarékpénztár elnök-igazgatója volt. Sokat tett a Balaton vidék fejlesztésének, a vendégforgalom emelésének a nép művelésének érdekében. 1927-től felsőházi tag. 1951. február 7-én halt meg Keszthelyen.

Meixner Emil, dr., gazdasági főtanácsos, a Balatoni Szövetség alelnöke.

Óvári Ferenc, dr., jogász, a Balatoni Szövetség alelnöke, társelnöke, tiszteletbeli elnöke.

1858. május 3-án született Veszprémben. 1882-ben szerzett jogi diplomát. 1884-ben ügyvédi vizsgát tett, majd Veszprémben ügyvédi irodát nyitott. 1887-től a veszprémi önkéntes tűzoltóegylet örökös főparancsnoka, az országos és a vármegyei Tűzoltó Szövetség elnöke. 1892-1918 között országgyűlési képviselő. A Balatoni Szövetség megalapítója és 33 évig ügyvezető alelnöke, társelnöke. Munkásságának eredménye a veszprémi színház és a balatonalmádi fürdő. A Balaton-kultusznak egyik leglelkesebb vezető munkása volt. Életében és közéleti tevékenységében kiemelt hely jutott a Balatonnak és Balatonalmádnak. 1911-ben Veszprém első díszpolgárává választották. 1927-től felsőházi tag. 1938. március 11-én halt meg Veszprémben. Sírja az alsóvárosi temetőben található.

Schmidt Ferenc, dr., igazgató főorvos, a Balatoni Szövetség társelnöke.

1881. január 21-én született Zalaegerszegen. Orvosi tanulmányait a budapesti és a grazi egyetemen végezte. 1912-1952 között a balatonfüredi szanatórium igazgató főorvosa. Ady Endre orvosa és barátja volt. 1926-ban gyógyította Rabindranath Tagore Nobel-díjas költőt. Az Orvosi Hetilapban 1929-1940 között számos cikke jelent meg. A szövetség

ügyvezető társelnöke volt. 1954-ben kivándorolt gyermekeihez Amerikába. 1958. július 29-én halt meg San Diegóban.

Schuler Dezső, dr., székesfővárosi alpolgármester, a Balatoni Szövetség alelnöke.

Stephaich Pál, alispán, a Balatoni Szövetség alelnöke.

1887. november 26-án született Görösgálon. Jogi tanulmányait Pécsen, Budapesten és Berlinben végezte. Vármegyei szolgálatba lépve szolgabíró, majd főszolgabíró. 1928-ban Somogy vármegye alispánjának választották, mely tiszteletet 1944-ig töltötte be. 1964-ben halt meg Budapesten.

Strommer Viktorin, dr., tihanyi apát, a Balatoni Szövetség társelnöke.

1875. február 1-én született Répcesarudon. Győrben tanár, majd budapesti házfőnök, 1933-1940-ig tihanyi apát. Főszerkesztője volt a Pannonhalmi Szemle tudományos folyóiratnak. A szövetség ügyvezető társelnöke volt. 1948. július 16-án halt meg Zalaapátiban.

Széchenyi Aladár gróf, politikus, a Balatoni Szövetség társelnöke.

1862. február 15-én született Lábodon. Jogi tanulmányai végeztével a család Somogy megyei birtokán gazdálkodott. Országgyűlési képviselő, főrendiházi tag, Somogy vármegye főispánja. 1936. május 11-én halt meg Budapesten.

Széchenyi György gróf, politikus, a Balatoni Szövetség társelnöke.

1889. május 28-án született Lábodon. Széchenyi Aladár fia. Felsőbb tanulmányait a kassai jogakadémián és müncheni egyetem erdészeti fakultásán végezte. 1917-1918-ban Zemplén vármegye főispánja volt. Egyik alapítója és vezérigazgatója volt a Központi Sajtóvállalatnak.

1935-től országgyűlési képviselő. 1938. augusztus 26-án halt meg Monokon.

Széchenyi Imre gróf, agrárpolitikus, a Balatoni Szövetség elnöke.

1858. március 31-én született Horpácson. 1883-tól Somogy vármegye törvényhatósági életében játszott vezérszerepet. A kilencvenes években egyik irányítója lett az agrárius mozgalomnak; mint kormánybiztos nagy érdemet szerzett a somogyi Balaton-parton szervezett szőlőtelepítéssel. A mezőgaz-

dasági kérdésekről és a népesedési viszonyokról több tanulmányt írt. Megindítója volt a dunántúli egyke-ellenes mozgalomnak. 1905. november 25-én halt meg Somogyváron.

Széchenyi Viktor gróf, politikus, a Balatoni Szövetség alelnöke.

1871. október 10-én született Pozsonyban. Országgyűlési, nemzetgyűlési képviselő, 1906-1917 és 1926-1939 között Fejér vármegye és Székesfehérvár főispánja. Főrendiházi, felsőházi tag volt. 1913-1930-ig az Országos Tűzoltószövetség elnöke. Tiszteletbeli elnöke volt a Dunántúli Közművelődési Egyesületnek. 1945. április 19-én halt meg Budapesten.

Szigeti János, felsőházi tag, a Balatoni Szövetség alelnöke.

A balatoni fűrdőegyleteket képviselte a szövetségben. 1934-ben halt meg.

Szűcs Béla, a Balatoni Szövetség alelnöke. Zala vármegyét képviselte a szövetségben.

Tormay Géza, dr., államtitkár, a Balatoni Szövetség alelnöke, tiszteletbeli elnöke.

1878-ban született. 1931-től, nyolc évig, a Balatoni Intéző Bizottság első elnöke. Páratlan lelkesedéssel és szakavatottsággal fáradozott a Balaton fejlesztésén. Működése eredményeként külföldön is megnőtt az érdeklődés a Balaton iránt. Magyar királyi titkos tanácsos volt. 1940. március 23-án halt meg.

Tüske Jenő, dr., vezérigazgató, a Balatoni Szövetség társelnöke.

1880. november 23-án született Budapesten. MÁV igazgató volt, a balatonfüredi Fűrdőegyesület elnöke, minden balatoni érdekű vállalkozásnak, tervnek lelkes támogatója. A Balatoni Hajózási Rt. vezérigazgatója volt. 1959. március 31-én halt meg Balatonfüreden. Sírja a füredi református temetőben található.

Felhasznált irodalom:

- A Balatoni Szövetség 95 éves története. Balatonfüred, 1999.
 Balaton. A Balatoni Szövetség hivatalos értesítője. 1908–1944.
 Magyar Nagylexikon Budapest, 1–19. 1999–2004.
 Révai Nagy Lexikona 1–20. Budapest, 1911–1927.
 Révai Új Lexikona Szekszárd, 1996–
 Sziklay János: Dunántúli kulturmunkások. Budapest, 1941.
 Új Magyar Életrajzi Lexikon. Budapest, 2001–2004.
 Veszprém megyei életrajzi lexikon. Veszprém, 1998.
 Zákonyi Ferenc: Balatonfüred. Veszprém, 1988.
 Zalai életrajzi kislexikon. Zalaegerszeg, 1997.
 Zalavármegye ismertetője. Sopron, 1935.

BARTHA LÁSZLÓ

SOMOGYI IMRE FÜREDI GAZDÁLKODÓ ÉS KÖZSÉGBÍRÓ EMLÉKÉRE (1898–1971)

„Egy unoka visszaemlékezése”

Régóta foglalkoztat a gondolat: vajon mennyi megértést és szeretetet tudunk visszaadni azoknak, akik feláldozták magukat azért, hogy nekünk szebb és jobb jövőt biztosítsanak? A válasz egyszerű: nagyon keveset. Egy nagyszerű emberről, a nagyapámról szeretnék megemlékezni.

Egyszerű család gyermekeként Balatonkövesd községben (ma Csopak) született 1898. június 18-án.

Apja, Nagy Imre fiatalon elhunyt. Édesanyja, Róka Zsófia 1912-ben másodszor is férjhez ment, Somogyi Gábor 12 holdas füredi gazdálkodóhoz. Somogyi adoptálta nagyapámat, halála után birtokait is megörökölte. Később egy nagynénje még hat hold birtokot hagyott rá végrendeletében. Négy középiskolai osztályt végzett, eredményei kitűnőek voltak. Már ekkor feltűnt kiváló retorikai képessége, a későbbiekben nagyszerű szónokká vált.

Az első világháborúban fiatalon a frontra került. Részt vett a hírhedt isonzói csatákban a 20-as honvéd gyalogezred alakulatával. Borzalmas időket éltek meg, szinte belefagytak a lövészárokb.

A háború végeztével nagyapám figyelme a családi gazdaság felé fordult. Igen mozgalmas időszak köszöntött életébe. 1923-ban feleségül vette a siómarosi Bakonyi Jolánt. Házasságukból két gyermek született: Jolán 1924-ben, Nelly 1926-ban. Az idősebbik leány, Jolán sohasem ment férjhez, élete végéig a nagycsalád jelentette számára a boldogságot. Alázattal és hűséggel viselte gondját szüleinek, testvérének és testvére gyermekeinek. Mindkét lány a helyi polgári iskolában tanult. Nelly a színjátszó-körben is tevékenykedett.

1947-ben férjhez ment a nyáradszeredai Bartha Jánoshoz; az Erdélyből jött fiatal katona a háború végén menedéket kapott a Somogyi háznál.

Somogyi Imre gazdasági tevékenysége főleg a szőlő- és gyümölcsstermelés volt. Kiváló minőségi borait többször is kitüntetéssel jutalmazták. Az akko-

ri időkben a többi gazdához hasonlóan állattartással és gabonatermesztéssel is foglalkozott. Ebben sokat segített neki jó barátja, Tolnai István, akivel élete végéig „atyafiságot” tartott. Trianon igazságtalan diktátuma

öt is mélyen érintette; gondolatait 1923 és 1928 között számos cikkben tette közzé a Balatonfüred című újságban.

A közéleti szereplése 1928-ban kezdődött, előbb előljárósági tag, majd 1932-ben helyettes községbíró lett, 1938-45 között pedig községbíró. Komoly szerepe volt a füredi hajógyár helyben maradásában, ugyanis voltak tervek annak elköltöztetésére, Siófokra, vagy Alsóörsre. Sikertült megállapodást kötnie az ONCSA (Országos Nép- és Családgondozó Alap) házak építésére. Ez lehetővé tette számos göcseji család füredi letelepítését és munkához jutását.

Igaz rengeteg támadás érte ezért, mivel az eredeti elképzelés másképpen sikerült, ugyanis nem szőlőmunkások, hanem hajógyári munkások lettek. Tagja volt a Járási Hitelszövetkezetnek és a helyi tűzoltó egyesület vezetőségének is. Az akkori idők emlékezetes eseményei voltak a füredi borhetek, ezeken számos ismert politikus is megfordult, köztük Darányi Kálmán miniszter. A második világháború előtti időkben sokféle rendezvényen vett részt, itt vette hasznát kiváló szónoki képességének. 1942-ben gazdasági tanácsosi címmel tüntették ki.

Ünnepi szónok (1940 k.)

Borhét (1940)

A háború alatt - községi elöljáró lévén - nem kellett a harctérre mennie, de mint a község vezetőjére nagy súly nehezedett rá: gondoskodnia kellett a hadba vonultak családtagjairól. Tevékenysége sokszor váltotta ki fölöttesei nemtetszését. A háború zürzavarában is megőrizte emberségét. Nem kötelezte el magát egyik oldalra sem. A nyilasok a rendszer ellenségeként tekintettek rá. Mivel nem volt hajlandó adatokat szolgáltatni a zsidó vagy a kommunistagyanús egyének-ről, a Gestapo ügynöke csak komoly váltságdíj ellenében állt el letartóztatásától.

A háború után nem távozott el Nyugatra. A szovjetek meghagyták tisztségében. Fő feladata a háború nyomainak eltávolítása volt, főleg az aknák fölszedése. Később megromlott egészségi állapota miatt mondott le tisztségéről: az első világháború isonzói pokla ekkor már éreztette hatását szervezetében.

A történelem azután újból teljesen fölkaavarta az életét. Életbe lépett a kuláktörvény, a községi tanács a többi jómódú gazdával együtt őt is kulákká nyilvánította. Mint a többi sorstársa, ő is „önként és dalolva” ajánlotta fel földjei, eszközei nagy részét az alakuló helyi téesznek. A sorozatos, „jogszerűnek” mondott igazságtalanságok miatt talajt vesztett. Az 50-es, 60-as évek közötti időszak félelem és rémálmom volt családja számára is. Megaláztatások sorát élte át. Az ÁVH emberei több ízben napokra elvitték, soha nem tudtuk hová és miért. A titkot a sírba is magával vitte - nagyon féltette szeretett családját. (80 - 90 ezer családot minősítettek akkoriban kuláknak, közülük sokakat vittek internáló táborokba.) Nagyobbik lányát és vejét munkahelyükről elbocsátották. Rendszeresek

voltak a zaklatások. A füredi lumpen elemek a listásokulák gazdákat végigterelték a község utcáin, „példát statuálva” elrettentésképpen. Bocsári pincéjét feltörték, borát kiengedték a földre, felszerelését széthordták. Ezt később sikerült részben visszazereznie. A család, főleg a kisebbik lánya soha nem heverte ki ezeket a megaláztatásokat.

Somogyi Imre élete gyökeresen megváltozott, önmagába fordult, csalódott ember lett. Csak a családja és hű barátai, Tolnai István, Tolnai Kálmán maradtak meg számára. Hétféteken rendszeresen felváltva látogattak egymás pincéjéhez. Messze földön híres volt nagyapám pincei babgulyása! Számos híres író, költőt és riportert látott vendégül. Nekem is volt alkalmam néha elkísérni kedves pincéjéhez. Akkor, gyerekefjével nem is gondoltam, hogy ezek az idős emberek mennyit szenvedtek, mennyi megaláztatást viseltek el. Hogy mi is volt a bűnük? Nagyapa mélyen vallásos ember volt. Minden nap olvasta a Bibliát, vasárnaponként ott ült a templomban megszokott helyén. A presbitériumnak is tagja volt. Azt hiszem, számára nagyon sokat jelentett a hit, ez tudta átsegíteni a nehéz időszakokon. Régóta nem dédelgetett már nagy álmokat, megelégedett megmaradt kis birtokával, örült a családjának és annak, hogy elmúltak „azok az évek”.

Emlékszem, amikor a régi, Siske utca 20. szám alatti házat eladtuk, nem gördített akadályt erőskezű felesége tervei elé. A Kisfaludy TSz pénztárosaként vonult nyugdíjba. Kollégái szerették és tisztelték. Soha nem panaszkodott nekik. A zsebében mindig ott lapult néhány forint, hogy az iskolából hazatartó unokájának tudjon adni fagyira valót. Mindketten örültünk - ő adhatott, én kaptam. Utolsó emlékeim között - akkor már az új házban éltünk (Hunyadi utca 23.) - botra támaszkodó, gondolataiban messze járó nagyapaként látom. Fáradt volt, betegsége egyre jobban legyengítette. Amikor be kellett mennie a kórházba, gyerekként nem is gondoltam arra, hogy többé nem találkozunk, így el sem köszöntünk egymástól. A szombathelyi kórházba vitték, ott vérátömlesztést kapott. Szobatársa mondta, hogy aznap sokat beszélgettek, majd átfordult a másik oldalára és csendesen, örökre elaludt. Április 3-a volt.

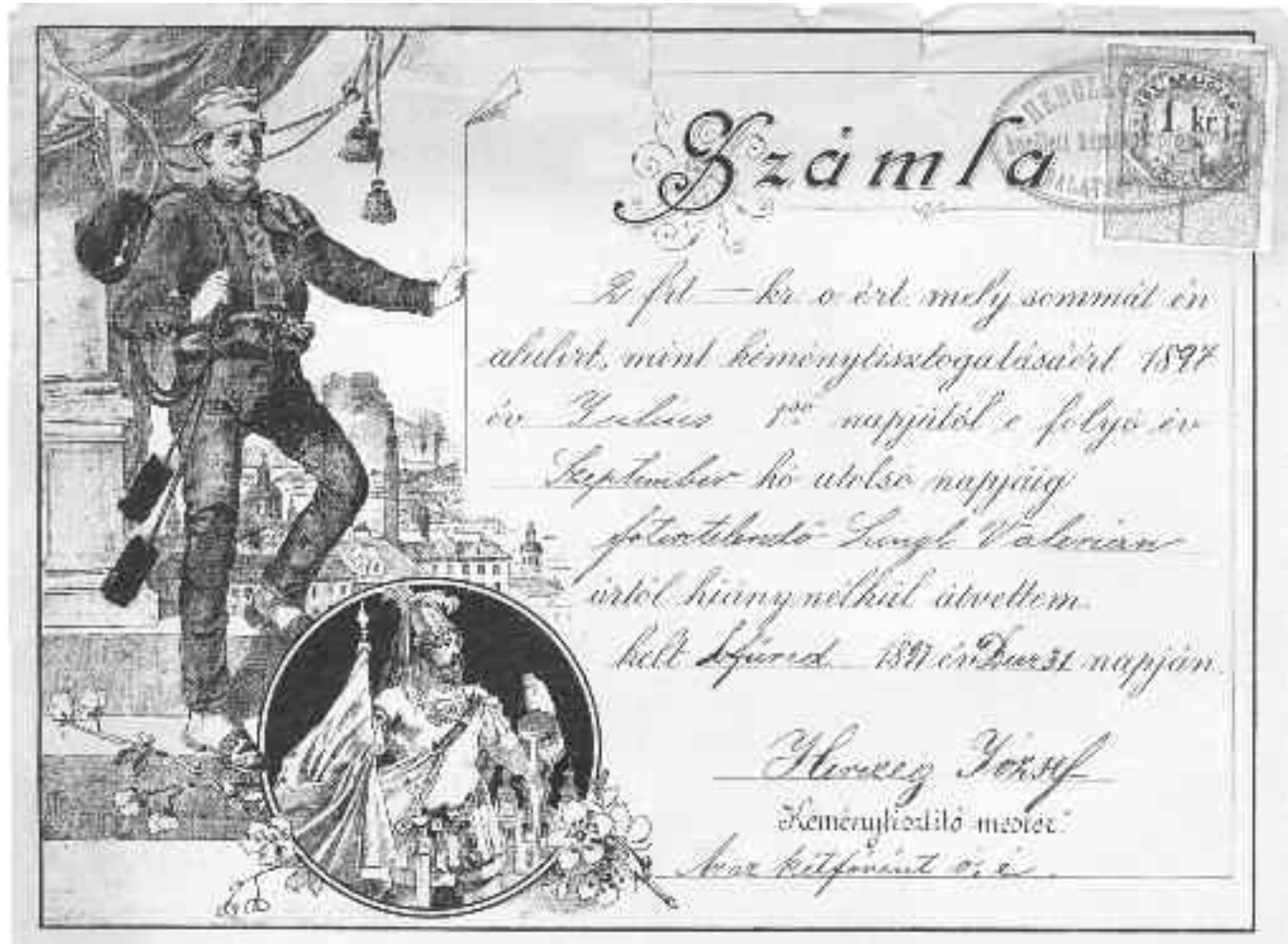
Mint mindnyájunknak, neki is lehettek hibái, de egyben biztos vagyok: tetteivel soha nem akart ártani senkinek. Hosszú évek elmúltával is büszkévé tesz a tudat, hogy ilyen nagyapám volt. Sok hasonló emberre lenne szüksége a mai világnak. A füredi református temetőben nyugszik feleségével és lányaival együtt. Nagyon remélem - azon a bizonyos túlvilágon - béke és boldogságban.

A VÁROSI HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY ÚJ SZERZEMÉNYEI

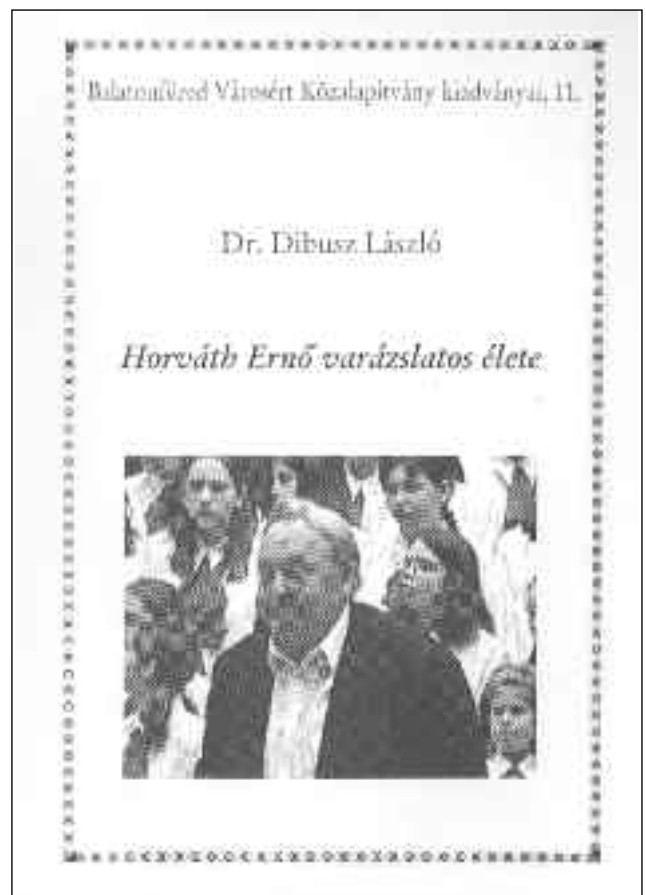
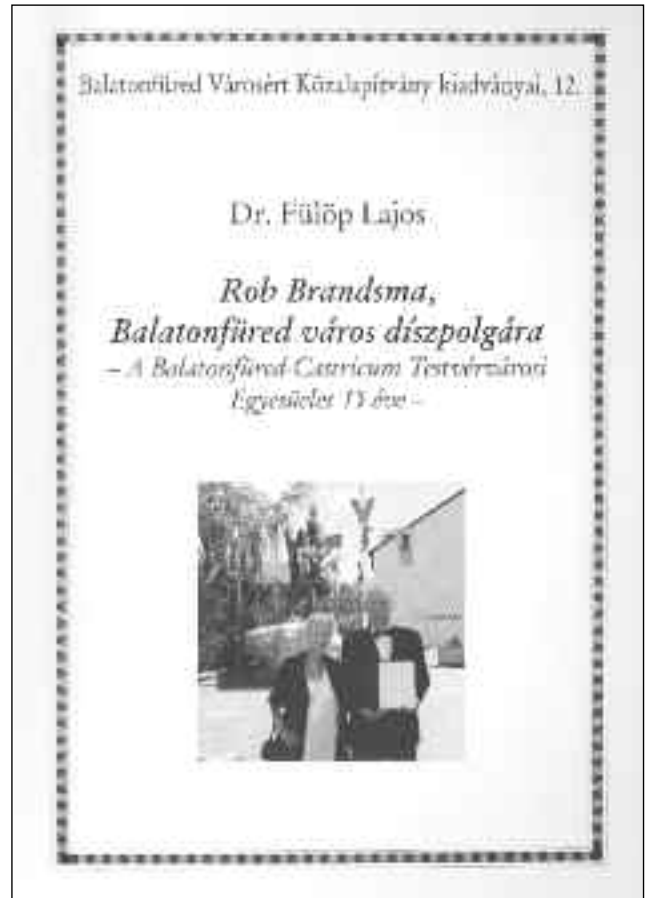
Koller Károly számolócédulája (1906 k.)

Kéménytisztítási számla (1897)

(dr. Sólymos Szilveszter ajándékai)

ÚJ KÖNYVEK 2004

**A VÁROSI HELYTÖRTÉNETI
GYŰJTEMÉNYNEK,
DOKUMENTUMOKAT
ADOMÁNYOZÓ SZEMÉLYEK (2004)**

Balatonfüred – Ágoston Péter, Almási Béláné, Angyal Tünde, Bartha László, Benke Györgyné, Dr. Benkő Ákosné, Burka Boglárka, Dr. Dibusz László, Egervári Tivadar, Elek Miklós, Fonós Éva, Glatz László, Gubicza Ferenc, Hargitai Zsuzsa, Havas Erzsébet, Dr. Héder Sándorné, Horváth Gyula, Horváth László, Dr. Horváth Mihály, Horváthné Peterdy Ilona, Karika Erzsébet, Kellei György, László Zoltán, Makó Gyula, Németh Ákosné, Polonyi Kornélné, Rácz Árpád, Ratkó Sándor, Rosta Róbertné, Sarkady Tamás, Sárközi Sándor, Simon Gyula, Szabó Istvánné, Szekeres Mihályné, Szeles Adrienn, Szenfarné Varga Anikó, Szűcs Károlyné, Tóth Attila, Tóth György, Tóth Györgyi, Varga Lajos
Budapest – Dr. Bakos Miklós, Botta Dénes, Katona Csaba, Dr. Koppány Ferenc, Dr. Vértes László, Dr. Zoltai Dénesné
Csopak – Esztergályos Éva
Lovas – Bácsi Gábor
Pannonhalma – Dr. Sólymos L. Szilveszter
Pápa – Dr. Hermann István
Révfülp – P. Miklós Tamás
Siófok – Matyikó Sebestyén József
Szabadka (Szerbia-Montenegró) – Horváth József
Tihany – Takács Imre
Veszprém – Peremartoni Nagy Sándor, Rainer Pál

**A VÁROSI HELYTÖRTÉNETI
GYŰJTEMÉNYNEK,
DOKUMENTUMOKAT
ADOMÁNYOZÓ INTÉZMÉNYEK,
EGYESÜLETEK**

Bakonyi Természettudományi Múzeum (*Zirc*), Balatonfüred Városért Közalapítvány (*Balatonfüred*), Balatoni Szövetség (*Balatonfüred*), Balatonvin Borlovagrend Egyesület (*Balatonfüred*), Bem József Általános Iskola (*Balatonfüred*), Faa Produkt Nyomda (*Veszprém*), Nők a Balatonért Egyesület (*Balatonfüred*), Polgármesteri Hivatal (*Balatonfüred*), Tourinform Iroda (*Balatonfüred*), Zala Megyei Levéltár (*Zalaegerszeg*), Városi Művelődési Központ (*Balatonfüred*), Veszprém Megyei Honismereti Egyesület (*Veszprém*)

**2005. évi előfizetési
felhívás!**

Tájékoztatjuk Tisztelt Olvasóinkat, hogy a Füredi Históriara - a szerkesztőség címen - postai pénzes utalványon lehet előfizetni (1000,- Ft).

Kérjük, hogy az utalványon tüntessék fel az összeg rendeltetését és postacímüket!

*A Balatonfüredi Helytörténeti
Egyesület köszönetet mond
mindazoknak, akik 2003. évi adójuk
1%-ával (75 014,- Ft) támogatták.
Az összeget a „Füredi História”
kiadására fordítottuk.
Adószámunk: 18918421-1-19
Kérjük, hogy 2004. évi adójuk
1 %-ával továbbra is támogassák
egyesületünket!*

**A FÜREDI HISTÓRIA
következő számainak tartalmából:**

- Bizay, „a nemzet bárója”
- Écsy László, fürdőigazgató 1850-52. és 1856. évi naplója
- Az Iskola utca története
- Eltűnt szobrok, hajdani emléktáblák nyomában
- A Balatonfüredi Helytörténeti Egyesület 10 éves története
- A Füredi História 1-10. számának mutatója
- Névjegy: a Füredi História szerzőinek bemutatása
- Vörös János vezérezredes füredi évei
- A 21. Anna-bálom

A Balatonarácsi Énekkar jelvénye
(1930-as évek)
(Bácsi Gábor ajándéka)

A Balatonarácsi Polgári Dalegylet
kitűzője, amely Tóth Sándor
karvezetője volt (1920-as évek)
(Simon Gyula ajándéka)

Tóth Györgyi felvétele

Balatonarács

Szövetkezet és posta

(Terleczy Józsefné ajándéka)

Házzámtábla (1940-es évek)
(Rácz Árpád ajándéka)

Lonkay Antal (1827-1888) hírlapíró, műfordító, tanár.

Balatonfüredi emeletes nyaralója 1875-ben épült (ma: Csokonai u. 10.). Ebben az épületben halt meg. Sírja az arácsi református temetőben található. A fürdőtelepi postahivataltól a Nagyvendéglő és a Gyógyterem északi oldalán húzódó út viselte a Lonkay-köz nevet.